

Az infláció nem monetáris kezelése az EU országaiban

A 2022-ben tapasztalt inflációs nyomás fokozódására rövid távon adott költségvetési és szabályozási lépések az EU-országokban

CZECZELI VIVIEN – KOLOZSI PÁL PÉTER –
KOVÁCS KINGA VIRÁG –
KUTASI GÁBOR – TORDA SZTELLA

2022-ben globális szinten az infláció gyors felfutása lett az egyik fő gazdaságpolitikai kihívás. A fogyasztói árak emelkedését a keresleti mellett kínálati okok is jellemezték. Jelen tanulmány áttekinti az Európai Unió (EU) államai által meghozott nem jegybanki antiinflációs intézkedéseket, amelyek elsősorban az ársokk okozta gazdasági-társadalmi hatások kivédésére szolgálnak. Az elemzés során a rövid távú intézkedések kerülnek összegzésre. Az adatbázist a 2022. január és 2023. február között az internetes sajtótermékekben megjelent cikkek képezik. A megtett intézkedések alcsoportokba kerültek besorolásra, ami alapján a legjellemzőbb intézkedéstípus az adózást érintő szabályozás volt, a legtöbbféle intézkedést pedig Magyarország hozta meg az Európai Unió országai közül.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: E31, G18, H2.

Kulcsszavak: infláció, árszabályozás, támogatás, háború, adózás.

A szerzők a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Gazdaság és Versenyképesség Kutatóintézet munkatársai, gvk@uni-nke.hu

A kézirat 2023. február 15-én érkezett szerkesztőségünkbe.

<https://doi.org/10.47630/KULG.2023.67.3-4.86>

Abstract

Non-monetary management of inflation in the EU countries
Short-term fiscal and regulatory measures in the EU countries to the increase
in inflationary pressure in 2022.

VIVIEN CZEZELI – PÁL PÉTER KOLOZSI – KINGA VIRÁG KOVÁCS – GÁBOR
KUTASI – SZTELLA TORDA

A rapid rise in inflation has become a key economic policy challenge at the global level in 2022. The rise in consumer prices was driven by supply as well as demand factors. This paper reviews the anti-inflationary measures taken by non-central bank government institutions in European Union (EU) member countries to counter primarily the socio-economic effects of price shocks. Short-term measures are summarised in the analysis. The database consists of articles published in the online media between January 2022 and February 2023. The measures enacted are classified into sub-groups. According to them, their most common type was tax regulation, with Hungary introducing the most numerous and diversified measures of all EU countries.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: E31, G18, H2.

Keywords: inflation, price regulation, subsidies, war, taxation.

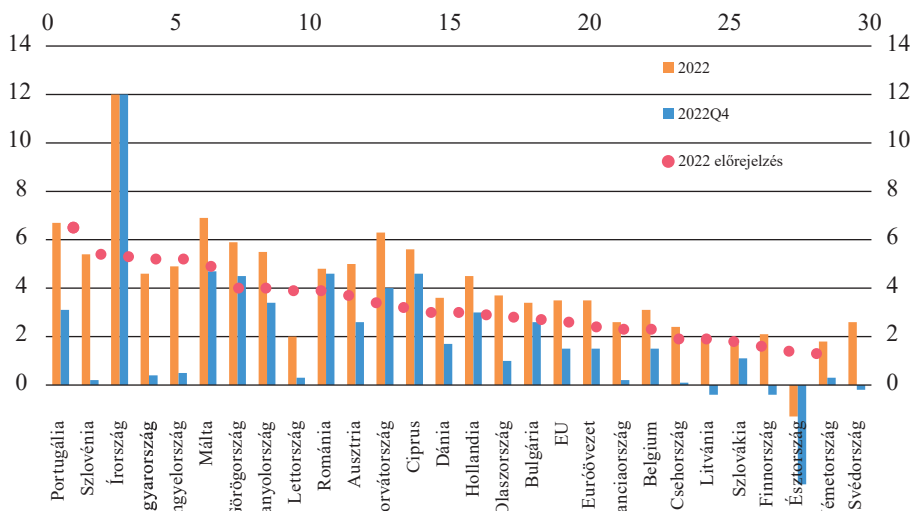
Bevezetés

2022-ben kiemelten a Covid-19-világjárvány, az azt követő kilábalás, illetve Oroszország Ukrajna elleni háborúja alakította a globális gazdasági folyamatokat, amelyek közül az egyik legmarkánsabb az inflációs nyomás visszatérése volt. A BIS (2022) éves gazdasági értékelése szerint a világgazdaság 2021-ben még erőteljesen bővült – a globális GDP 6 százalékos körüli ütemmel nőtt, ami közel 50 éve a leggyorsabb –, majd a dinamika némileg mérséklődött, mivel a kínálati korlátok, a vírus újabb változatainak elterjedése és az Ukrajna elleni háború lelassította a növekedést. Mindezzel együtt a globális inflációs ráta több évtizedes csúcsra emelkedett. A magasabb inflációt eleinte átmenetinek tekintették, amely a világjárvány által érintett néhány termék relatív árának emelkedését tükrözte. Ám az tartósnak bizonyult, és idővel kiszélesedett, amire válaszul a központi bankok jellemzően monetáris politikai szigorításba kezdtek. A magasabb inflációs ráta és a politikai válaszlépésekkel kapcsolatos várakozások változása a pénzügyi piacok volatilitását növelte. Az IMF (2023) becslése szerint 2022-ben a globális gazdaság széles körű és a vártnál élesebb lassulásba ment át, a globális növekedés 2022-ben 3 százalékos közelébe, 2023-ban pedig az alá lassul. Az előrejelzések szerint a világméretű infláció a 2021. évi 4,7-ről

2022-ben 8,8 százalékra emelkedik, majd 2023-ban is csak 6,6 százalékra, 2024-ben pedig 4,3 százalékra csökken.

1. ábra

GDP-növekedés 2022-ben az EU-országokban, előrejelzett és tényleges adatok (százalék)

Forrás: Az Európai Bizottság adatai alapján a szerzők saját szerkesztése.

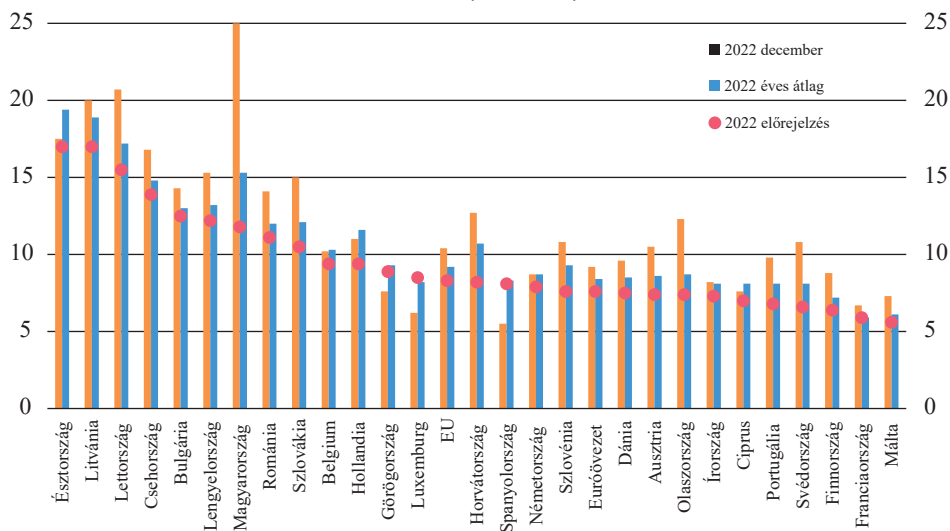
Megjegyzés: Luxemburg esetében a cikk írásakor még nem állt rendelkezésre adat.

Az 1. ábrából kivehető, hogy az Európai Bizottság 2022. nyári előrejelzésében (European Commission, 2022) szereplő növekedési pályát öt ország (Észtország, Finnország, Lettország, Magyarország, Románia) kivételével minden ország felültejesítette. A tényleges adatok átlagosan 1,8 százalékponttal haladták meg az előzetesen prognosztizált értékeket. A legmarkánsabb eltérés Írországban jelentkezett, ahol a növekedési ráta elérte a 12 százalékot, ami az EU legmagasabb értéke volt. Szintén jelentősen felülmúlta a várakozásokat Horvátország, Ciprus és Málta teljesítménye, ahol az éves adat rendre 2,9, 2,4, és 2 százalékponttal volt nagyobb a becsült értéknél. A Bizottság számításai valamennyi országban pozitív növekedési rátákat vetítettek előre, ez alól a tényleges adatok alapján egyedül Észtország volt kivétel, ahol éves szinten 1,3 százalékos visszaesés történt. Az előrejelzések szerinti

2,7 százalékos uniós átlaghoz képest a tényleges adat végül 0,8 százalékponttal magasabb lett.

2. ábra

Az infláció alakulása 2022-ben az EU-országokban, előrejelzett és a tényleges adatok (százalék)

Forrás: Az Európai Bizottság adatai alapján a szerzők saját szerkesztése (a fogyasztói árindex változása éves alapon).

Az inflációs rátát illetően az Európai Bizottság várakozásai (European Commission, 2022) szintén elmaradtak a tényleges értékektől, az árszínvonal-emelkedési ütemek a vártnál kedvezőtlenebbül alakultak. A Bizottság a balti országokban várta a legmagasabb inflációs rátát, ezt később a tényleges, éves átlagon alapuló számok is igazolták (2. ábra). Európai uniós összevetésben a Bizottság a legalacsonyabb, 6 százalék alatti éves inflációs rátát Máltán és Franciaországban prognosztizálta. Ez azonban csak Franciaországban teljesült, ahol az előrejelzett és a tényleges érték végül megegyezett egymással (5,9 százalék), ami a legalacsonyabb volt az EU-ban. Luxemburg kivételével a tényleges érték minden országban meghaladta az előrejelzettet, átlagosan 1,17 százalékponttal. A különbség Magyarországon volt a legjelentősebb, ahol a valós adat 3,5 százalékponttal lett magasabb az előzetesen becsültnél. Az év végi felfutás a közép- és kelet-európai tagországokban volt a leg-

számottevőbb. A 8,3 százalékos előrejelzett uniós átlagot a tényleges adat (10,4 százalék) 2,1 százalékponttal múlta felül.

A magas infláció, a magas és volatilis nyersanyagárak és a súlyos geopolitikai feszültségek keveréke felerősítette a stagfláció¹ veszélyét. A bizonytalan növekedési kilátások tovább növelték a lefelé mutató kockázatokat. A múltban tapasztaltaktól eltérően a stagfláció elsősorban a magas eszközárak és adósságsszint miatt fokozott pénzügyi sebezhetőséggel párosulhat. Ebben a környezetben a politikai döntéshozóknak egyszerre több kihívást kell megválaszolniuk: le kell szorítani az inflációt, meg kell védeni a gazdasági szereplőket a költségsokkok negatív hatásaitól, meg kell őrizni a pénzügyi stabilitást, miközben helyre kell állítani a fizetési mérleg és a költségvetés egyensúlyát. Különösen a költségvetési politikára nehezedik nyomás: kezelni kell a magasabb megélhetési költségeket, egyes országokban növelni szükséges a katonai kiadásokat, miközben a gazdaság „zöldítésére” vonatkozó hosszabb távú kötelezettségvállalásokat is teljesíteni kell (BIS, 2022). Az IMF (2023) szerint a monetáris politikának az árstabilitás helyreállítása érdekében a szigorító pályán kell maradnia, a költségvetési politikának pedig a megélhetési költségekre nehezedő nyomás enyhítésére kell törekednie, miközben a monetáris politikához igazodó, kellően szigorú irányvonalat kell fenntartania. A termelékenység javításával és a kínálati korlátok enyhítésével kapcsolatos strukturális reformok tovább támogathatják az infláció elleni küzdelmet, míg a többoldalú együttműködésre a zöld energiára való átállás felgyorsításához és az ellátási láncok széttöredezettiségének megakadályozásához van szükség.

A BIS (2022) szerint az előrejelzések 2020 végén általában a központi banki célértékek szintjén vagy azok alatt várták az inflációt. Az árnövekedés kezdetben ugyanis a tételek egy szűk körére, például a tartós fogyasztási cikkekre, az élelmiszerekre és az energiára koncentrált. Ezek az áremelkedések kezdetben felfoghatók voltak a kereslet és a kínálat világjárvány által okozott változásait követő egyszeri vagy átmeneti relatív árkiigazításnak. Az infláció azonban fokozatosan kiszélesedett. 2022 elejére a szolgáltatási árak növekedési üteme, amely általában tartósabb, a világ nagy részén meghaladta a járvány előtti mértéket.

E tanulmány célja annak az áttekintése és elemzése, hogy a bemutatott makrogazdasági környezetben az Európai Unió tagállamai milyen lépéseket tettek rövid távon, 2022 és 2023 eleje között a monetáris szigorítás mellett a megemelkedő infláció féken tartására és az arnyomásból adódó gazdasági-társadalmi feszültségek enyhítésére.

¹ A stagfláció általános értelemben lassú gazdasági növekedéssel vagy recesszióval, illetve nagy munkanélküliséggel párosuló magas infláció.

sére. Bár a fiskális-szabályozói és a monetáris lépések között jelentősek lehetnek az interdependenciák, a jelen tanulmány hangsúlyosan nem tér ki a jegybanki lépésekre, azaz a nem monetáris politikai intézkedéseket elemzi. Az empirikus eredmények bemutatása előtt az írás röviden és sematikusán áttekinti az infláció elméleti okait, majd bemutatja a kutatási módszertant. A tanulmány a következtetések levonásával és diszkusszióval zárul.

Elméleti háttér, szakirodalmi áttekintés

Az infláció kialakulásában számos tényező játszhat szerepet, amelyek között keresleti és kínálati oldali tényezők különböztethetők meg. A komplex² válságokat³ a kínálati, illetve keresleti oldali infláció együttes jelenléte jellemzi (Lagarde, 2022).

A kínálati vagy más néven költséginfláció kiindulópontja a termelés során felhasznált inputok árának növekedése, ami a végtermékek árainak emelkedésében csapódik le. Ennek egyik formája a nyersanyagok vagy más alapanyagok árának drágulása, de ide sorolhatóak a bérekhez köthető magasabb kiadások is (Totonchi, 2011). Ez utóbbi hatása különösen hangsúlyos olyan gazdasági környezetben, amikor a gazdasági kilábalás okán a munkaerőpiac meglehetősen feszes, és a munkavállalók alkupozíciója erősödik (Duval et al., 2022).

A kínálati oldali tényezők hatását a háborús fejlemények is számottevő mértékben felerősíthetik. Történelmi tapasztalatok – különösen az I. és II. világháború fejleményei – igazolják, hogy a háború inflatorikus hatással jár. Ez nemcsak a háborúban álló feleket, hanem a kívülálló országokat is érinti (Lopez, 2018; Caldara et al., 2022). A háború – csakúgy, mint a járvány okán szükségessé váló lezárások – az országok egymástól való függetlenedésére irányuló törekvéseket erősíti, és általános bizalomvesztéshez vezet. Ez pedig az antiinflációs dinamikát magában hordozó globalizációs folyamatok megtorpanását eredményezi. Háttérbe szorulhatnak a külföldi lehetőségek kiaknázását lehetővé tevő azon liberalizációs törekvések, amelyek racionális vállalati magatartás esetén a termelési tevékenységeket az alacsonyabb költségszintű régiók és országok felé terelik, és olcsóbb inputok felhasználását teszik lehetővé. Az infláció alakulásában meghatározó szerepet játszó egyik megatrend, a globalizáció kedvező hatásai tehát fokozatosan eliminálódnak (Rogoff, 2022). Az utóbbi időben a helyzetet súlyosbítja, hogy a termelési és ellátási láncok elakadása

² Erről lásd: Matolcsy (2022).

³ Lásd Czeczeli et al. (2020).

révén tartós kínálati gyengeségek jöttek létre, a szűkösség pedig árfelhajtó hatásokat generált. A fentiekén túlmenően a külföldről beszerzett inputok árának emelkedését a kedvezőtlen árfolyamhatások is befolyásolhatták, különösen a nyersanyagok és egyes élelmiszerek körében, amelyek világpiaci ára dollárban van kifejezve.

Háborús környezetben szinte valamennyi országban nő a hadi és védelmi kiadások összege és aránya a GDP-ben (SIPRI, 2022). Ez erőforrásokat von el más területektől. A szűkebb erőforrás-kínálat a termelési kapacitások szűk keresztmetszete, a kínálat gyengesége révén szintén az inflációt erősítheti. A legkedvezőtlenebb forgatókönyvek egyike az, ha mindez túlzott pénzkínálat révén valósul meg, miként az a világháborúkban történt. Ekkor a pénz még inkább értékét veszti, az infláció pedig könnyen kontrollálhatatlanná válhat. A jelentős infláció a növekvő kiszámíthatatlanság és a tervezési lehetőségek szűkülése miatt a vállalati termelési folyamatok felfüggesztését eredményezheti, a relatív árak torzulása és átláthatatlansága nyomán pedig a fogyasztói kiadások is megtorpannak. Hasonlóan inflatorikus hatású, ha a kínálat nem képes felvenni az élénkülő kereslet növekedési ütemét. E jelenség gyakran előfordul háborúk után, de a koronavírus-járvány által kiváltott válság kapcsán is megfigyelhető.

A keresletoldali tényezők közül kiemelhető az expanzív gazdaságpolitika hatása. A gazdaságpolitikai intézkedések által generált jövedelemnövekedés a magasabb fogyasztáson keresztül járul hozzá az árszínvonal emelkedéséhez. A háztartásoknak juttatott közvetlen pénzbeli juttatások tehát bővítik a keresletet. Az elfojtott kereslet lecsapódása is ezeket a trendeket erősíti. A restriktív monetáris politikához hasonlóan a fiskális szigorítás, a háztartások adóterheinek növelése viszont ezzel ellentétes hatásokat fejt ki.

A szigorodó monetáris politika hatékonysága a kínálati tényezők által is dominált inflációs környezetben nem triviális. A kamatemelések korlátozott hatékonyságúak olyan gazdasági környezetben, ahol az inflációt a háború által kiváltott élelmiszer- és energiaárak fűtik, illetve továbbra is érezhetőek a járvány utáni kilábalási szakasz utóhatásai. Ezt támasztja alá Lepetit–Fuentes-Alberto (2022) újkeynesi modellje, amely szerint a monetáris politika a járvány tetőzésekor csak korlátozottan képes hatni a reálgazdasági tevékenységre. Az a normál gazdasági feltételekhez viszonyítva általában kevésbé hatékony a pandémia időszakában. Addig, ameddig az egészségügyi intézkedések nem fékezik meg a vírus terjedését, az újabb monetáris ösztönzések sem képesek a kívánt hatásokat elérni. Pinshi (2020) Bayes-féle VAR-modellje szerint a monetáris politikai válaszok nem hatékonyak, illetve legalább 24 hónapig nem éreztetik a hatásukat a pandémia és a kínálati sokk időszakában. A vizsgálatai

alátámasztották: a bizonytalanság csökkenti a központi bank azon képességét, hogy befolyásolni tudja a gazdaságot és kontrollálni tudja az inflációt. Ebben a környezetben egyre erősebb a recesszió kialakulásának veszélye, amit paradox módon az infláció elleni küzdelmet folytató szigorodó gazdaságpolitika indukál (Adrian, 2022). A folyamatok következménye a stagfláció. Két komponensének kezelése egymással ellentétes gazdaságpolitikai beavatkozásokat igényel. Ebben a helyzetben az infláció gazdaságpolitikai kezeléséről nincs konszenzus a közgazdászok között.

A recessziót hagyományosan expanzív gazdaságpolitikával kezelik. Az élénkítés a hitelezés és a háztartások kiadásainak ösztönzése révén történik, amitől a vállalati beruházások emelkedése és a fogyasztás bővülése várható. Az infláció elleni küzdelem ettől eltérően a hitelkamatok emelésén, illetve a kiadások visszafogásán alapul. Stagfláció esetén egyik sem tekinthető jó megoldásnak (Ross, 2021).

Az 1970-es években kibontakozó kínálati közgazdasági elmélet igyekezett választ találni a fenti kérdésre. Milton Friedman szerint, mivel az expanzió folyamatosan emelkedő inflációhoz vezetne, a központi banknak az infláció kordában tartása érdekében az árstabilitásra kell törekednie (Friedman & Schwarz, 1963). Az árakat hagyni kell igazodni a szabadpiaci trendekhez. A monetáris politika ezt a kereslet hűtése révén képes befolyásolni. Intervenciók hiányában a stagfláció idővel korrigálja önmagát. Miként azonban arra Krugman is felhívja a figyelmet, a kormányzatnak anélkül kell kezelnie a kínálati sokkot, hogy túl gyorsan engedné emelkedni a munkanélküliséget (Anstey, 2022).

A kínálat oldali infláció kezelésének alternatíváira szintén láthatók példák a világháborúk időszakában. Ezek közé sorolható az árkontroll, amely hasznos eszköz az inflációs mutatószámok alacsonyan tartásában, ám egyúttal megszünteti a szabadpiaci mechanizmus egyik központi funkcióját, vagyis a szűkös erőforrások megfelelő allokációját. Másként fogalmazva, ha valamiből hiány áll elő, akkor az árak nem képesek erre reagálni, következésképpen a kereslet és a kínálat sem tud egymáshoz igazodni (Rosalsky, 2022). A vállalatok számára nem adott az árak törvényes emelésének lehetősége, így profitszintjük megőrzése érdekében más módszerek alkalmazására kényszerülnek. Az inflációs költségek többnyire rejtett formában jelennek meg: azonos árak mellett alacsonyabb minőségű termékeket értékesítenek, vagy a fekete piacon magasabb árakon adják el a hiánycikket, miközben a hivatalos fogyasztói inflációba a rögzített árú termékeket számítják bele. Az intézkedés fő tanulsága az árkorlátozások fokozatos és időben történő kivezetésének szükségessége.

Általánosságban megállapítható, hogy a keresleti infláció gazdaságpolitikai szempontból könnyebben kezelhető, mint a kínálati. Ekkor a restriktív gazdaság-

politikák is célravezetőek lehetnek, és eredményesen hűthetik a túlfűtött keresletet, a jegybankok pedig megfelelő mértékben képesek horgonyozni az inflációs várakozásokat, biztosítva ezzel az alacsonyabb és kiszámíthatóbb inflációs rátát. Kínálati gyengeségek esetén szintén járható út lehet a szigorító monetáris és fiskális politika, amely elősegíti a kereslet szűkebb kínálatához való igazodását. Kulcskérdés a kínálati sokk jellege és tartóssága is. Ha a sokk nem szűnik meg rövid időn belül és beavatkozások nélkül, akkor indokolt lehet a kínálati kapacitások erősítése, az érintett területeken történő beruházások növelése érdekében a pénzügyi erőforrások átcsoportosítása. A fiskális politikai beavatkozások (például ársapka) szintén enyhítheti átmenetileg a sokk negatív hatásait. A beavatkozás azonban csak addig lehet indokolt, ameddig az a piaci allokációs mechanizmust nem torzíja jelentősen. Bármilyen inflációs ok esetén a gazdaságpolitika két komponense, a monetáris és fiskális politika irányának azonosnak kell lennie. Amikor a kínálat gyenge, akkor is lehet hűteni a keresletet, hogy az a szűkebb kínálatához igazodjon. Lehet továbbá a kínálati kapacitásokat is erősíteni.

A várakozásokon keresztül a magas infláció öngerjesztővé válhat (Haidari & Nolan, 2022), illetve a várakozások az infláció forrásaként hatnak (Bernanke, 2022). A hatások a keresleti és a kínálati oldalon keresztül egyaránt érvényesülnek. Bonatti et al. (2022) kiemeli, hogy a keresleti oldalt tekintve a magasabb jövőbeni várt árak a háztartásokat több vásárlásra ösztönzik a jelenben, ami viszont a jelenbeni árakra is nyomást helyez. Érvényesül továbbá az intertemporális árhatás. Mivel a várt infláció a reálkamatot is csökkenti, növekedhet a hitelekből finanszírozott tartós cikkek iránti kereslet. Mivel az emelkedő árakat rendszerint a munkabérek növekedése követi, ezért kialakulhat az ár-bér spirál. A háztartások és a vállalkozások inflációs várakozásai tehát a bérigényekre is hatnak, következőképpen befolyásolják a vállalatok ármeghatározó magatartását (Mester, 2022; Coibon et al., 2020).

A 2022-ben globális szinten megjelent inflációt egyszerre jellemzik keresleti és kínálati okok. A BIS (2022) elemzése szerint a kiváltó okok az alábbiak.

- A koronavírus-járvány által előidézett recesszióból való kilábalás szokatlanul gyors volt, a világjárvány korai szakaszában nyújtott támogatások idővel növelték a keresletet.
- Tartósnak bizonyult az aggregált keresletnek a világjárvány által okozott átfordulása a szolgáltatásokról az árukra.
- A kínálat nem tartott lépést a megugró kereslettel, a globális értékláncok nyomás alá kerültek (szűk keresztmetszetek alakultak ki például a konténer-szállításban és a félévezetőgyártásban, ami erőteljes áremelkedéshez vezetett).

A kínálat különösen az energia- és egyéb nyersanyagpiacokon volt szűkös, ami jelentős áremelkedést és nagyobb volatilitást váltott ki. Az Ukrajna elleni orosz háború tovább zavarta az olyan termékek globális kínálatát, mint a búza, a kőolaj, a földgáz, a nikkell, a palládium és a műtrágya.

A fejlődő országok jegybankjai viszonylag gyorsan reagáltak a gyorsuló inflációra, a fejlett országok jegybankjainak reakciója lassúbb volt. A központi bankok számára a legsürgetőbb kihívás a jegybanki mandátumokban is megfogalmazott alacsony és stabil infláció helyreállítása anélkül, hogy számottevő károkat okoznának a gazdaságnak. A nehézség abból adódik, hogy az infláció ellenőrzés alá vonásához ugyan erős szigorításra lehet szükség, de a megemelkedett eszközárak és a magas adósság szintek miatt az adósság megújítása csak magasabb kamatköltségek mellett lehetséges, ami viszont kedvezőtlenül érinti a fiskális fenntarthatóságot.

A relatív árváltozások kiemelkedő szerepe miatt nehéz a szakpolitikai válasz kialakítása. A szokásos tankönyvi előírás szerint az ilyen típusú infláción „át kell nézni”, mert a megakadályozásához szükséges szigorítás túl költséges lenne. Ez az előírás azonban feltételezi, hogy az így kialakuló inflációs túlsordulás átmeneti és nem túl nagy. A közelmúltbeli tapasztalatok fényében már nehezebb ilyen egyértelmű megkülönböztetés mellett érvelni: ha a relatív árkiigazítások tartósak, és a magasabb infláció másodlagos hatásokat vált ki, a központi bankoknak nincs más választásuk, mint reagálni. A válaszlépés kalibrálása természetesen kompromisszumot tesz szükségessé. A túl nagy és túl gyors szigorítás felesleges károkat okozhat. Ha viszont túl keveset tesznek, az egy későbbi, nagyobb és költségesebb szigorítást kényszeríthet ki. A magasabb energia- és élelmiszerárak jelentős nyomást fejtenek ki a megélhetési költségekre, ami költségvetési beavatkozást válthat ki.

Ez az írás nem tér ki az intézkedések hatásainak az elemzésére. Ennek elsődleges oka az, hogy nem telt el elég idő a megalapozott hatáselemzés elvégzéséhez.⁴ Elemzésünk ugyanakkor illeszkedik azokhoz a szakirodalmi kutatásokhoz, amelyek az alacsonyból a magas inflációs közegbe való átmenettel (kiemelten Borio et al, 2023), illetve a költségvetés és a monetáris politika közötti interakcióval foglalkoznak (kiemelten Chen et al, 2022).

⁴ Az egyedi árszabályozó intézkedések inflációs hatásáról Magyarországon már megindult egy szakmai vita. Ezzel kapcsolatban lásd: Balatoni (2022), illetve Gerlaci & Bóky (2022).

Elemzési módszertan

A megemelkedő és nagyrészt a háborús helyzetre visszavezethető infláció miatt olyan intézkedések is bevezetésre kerültek, amelyek a növekvő áremelkedés hatásait képesek mérsékelni. Ebben a tanulmányban a nemzetközileg elérhető, magyar és angol nyelvű hírportálok cikkeire támaszkodva összegyűjtöttük, hogy egyes országokban milyen lépéseket tettek, majd ezek alapján strukturáltan bemutattuk az anti-inflációs lépéseket. A tanulmány a szabályozási és fiskális lépésekre összpontosít, az inflációt a makrokereslet csökkentésével kezelő monetáris politikai lépésekre nem tér ki. A vizsgálat az Európai Unió tagállamaira terjed ki.

Az intézkedések felmérése két lépésben történt. Először a 2022. nyár végéig bejelentett és megvalósított intézkedéseket összegeztük, majd 2023 márciusában utánkövetést és újabb áttekintést végeztünk el. Az adatbázist – Sgaravatti et al. (2023) módszertanához hasonlóan – a 2022. január és 2023. február között megjelent és az internet Google keresőjében elérhető újságcikkek, közlemények, bejelentések alkották, így csak azokat az intézkedéseket vettük figyelembe, amelyekről a sajtó beszámolt, a jelzett időpontig megvalósultak, vagy konkrét terv készült végrehajtásukról. Bizonyos országok eddig az időpontig nem hoztak intézkedéseket, vagy folytak a tárgyalások az infláció mérséklésének lehetőségeiről. Azon intézkedéseket tekintettük át, amelyeket dedikáltan és az érintett állami szervek által kommunikáltan az infláció hatásai elleni küzdelem érdekében vezettek be. Azokra az intézkedésekre nem tértünk ki, amelyek ugyan esetlegesen tételesen alkalmasak voltak az infláció hatásainak tompítására, de nem ezzel a céllal kerültek bevezetésre. Az ismertetéseket mindig a hazai vonatkozásokkal kezdjük, ezután mutatjuk be a más európai uniós tagországokban hozott releváns döntéseket.

A feldolgozott cikkek alapján nyolc intézkedéscsoport különíthető el:

1. üzemanyagár-szabályozás
2. energiaár-szabályozás
3. élelmiszerár-szabályozás
4. tényezőpiaci árszabályozás
5. adózással kapcsolatos intézkedések
6. árkompenzáció
7. egyszeri juttatások
8. kereslet és kínálat alakítása

Eredmények

Nem mindegyik ország koncentrált ugyanazokra az intézkedésekre, így egyéb típusok is elkülöníthetők. Az intézkedéseket besoroltuk altípusokba, és megvizsgáltuk azok megvalósítását, bár az elhatárolások nem minden esetben voltak evidensek. Az alábbiakban az EU-országokban hozott intézkedéseket mutatjuk be 8 tematikus alcsoportba sorolva, melyek közül 4-et árszabályozó intézkedésként, 4-et pedig az inflációs teher enyhítésére hozott közvetett intézkedésként definiáltunk.

Árszabályozó intézkedések

Üzemanyagár-szabályozás

Magyarországon 2021. november 15-én vezette be a kormány az üzemanyagárstopot, ennek jegyében a benzin és gázolaj literenkénti maximális kiskereskedelmi árát 480 forinton rögzítette. Az intézkedés május végétől már csak a magyar rendszámú járművekre vonatkozott, ezzel kívánták megakadályozni a benzinturizmust (Németh, 2022). Július végétől csak magánszemélyek, taxisok és mezőgazdasági erőgépek kaptak 480 forintos literenkénti áron üzemanyagot (Portfolio, 2022). Ellátási gondok miatt 2022 decemberében megszüntették az üzemanyagárstopot.

Lengyelországban elsősorban az áfakulcs 28-ról 8 százalékra csökkentésével próbálták meg alacsonyabban tartani az üzemanyagárakat. A lengyel kormány 2022. novemberben inflációellenes intézkedései jelentős részének visszavonását jelentette be. Az európai uniós irányelvek szerint nem megengedettek olyan mértékű alacsony általánosforgalmiadó-kulcsok, mint amilyeneket Lengyelország bevezetett. A lengyel miniszterelnök kijelentette, hogy az inflációs pajzs új formát ölt majd, egyelőre azonban nincs konkrét információ arról, hogy ez az áfakulcs csökkentést is tartalmazza-e (Tilles, 2022).

Az üzemanyagárak gyors emelkedésére reagálva a horvát kormány először 2022 márciusában literenként 0,40, majd júniusban további 0,40 kunával mérsékelte a benzint, illetve 0,20 kunával a gázolaj literenkénti jövedéki adóját az említett két hónapban (Marosa, 2022). A 2023 januárjában elfogadott új rendelet szerint a benzin legmagasabb kiskereskedelmi árát a fosszilis tüzelőanyagok előző 14 napos időszakára alapárának képletével számítják ki, a gázolaj esetében 0,0995 euró/liter, a benzin esetében 0,0531 euró/liter limitált árrés mellett (Derewenda, 2023).

Spanyolország Horvátországhoz hasonlóan az üzemanyag literenkénti árának csökkentését részesítette előnyben, a gázolaj és a benzin literenkénti árát 20 centtel csökkentette (Rürup et al., 2022). Ezt az intézkedést 2023-ra megszüntetik, helyette a fuvarozók, a mezőgazdasági termelők, a hajózási társaságok és a halászok üzemanyag-támogatását tervezik (Council of Ministers, 2022).

Portugáliában ideiglenes intézkedésként mérsékeltek az olaj- és az energiatermékek jövedéki adóját, ami az áfakulcs 23-ról 13 százalékra való csökkentésével egyenértékű (Asquith, 2022).

Írországban 2022 márciusában a benzin árát literenként 20 centtel, a gázolaj árát literenként 15 centtel csökkentették 2022. augusztus végi hatállyal. Márciusban még folytak a tárgyalások arról, hogyan lehetne az üzemanyagárakat stabilizálni a jövőben (BBC, 2022).

Németországban a leginkább várt intézkedések között az üzemanyagadó csökkentése szerepelt, a benzin esetében literenként 30 cent, a gázolaj esetében pedig 14 cent volt (The Local, 2022). *Hollandiában* 2022 első félévében 21 százalékkal faragták le a benzin és a gázolaj jövedéki adóját, ennek nyomán a benzin literenkénti ára 17,3, a gázolajé pedig 11,1 centtel esett vissza (Holland hírek, 2022; Government of the Netherlands, 2022). Az adócsökkentés 2023 júniusáig folytatódik, ami 1,2 milliárd euróval terheli meg a költségvetési kiadásokat (Suyker, 2022).

Luxemburgban a háztartások támogatása jegyében júliusban augusztus végéig meghosszabbították az autók üzemanyagárára érvényes, eredetileg július végén lejáró kedvezményt, ami literenként 7,5 cent árengedmény volt a benzin és a gázolaj árára vetítve. Erre azért volt szükség, hogy a németországi üzemanyagárakkal szemben versenyképes maradjon az ország, és a környező országokban lakó emberek ne Németországban, hanem Luxemburgban tankoljanak. Ez az árengedmény az úgynevezett szolidaritási csomag részét képezi, amellyel a luxemburgi kormány azt vállalja, hogy minden lehetséges lépést megtesz a benzin és a gázolaj fogyasztói árának visszafogása érdekében (Guichet.hu, 2022; Lambert, 2022).

Franciaországban az üzemanyagadó csökkentését meghosszabbították, a törvényhozás által 2022 nyarán elfogadott javaslat értelmében a literenkénti 18 cent állam által finanszírozott kedvezményt szeptemberben és októberben 30 centre emelték (france24, 2022; Rác, 2022). Ezt azonban csak november közepéig tartották fent, 2023-ra nem terjesztették ki (The Local, 2022).

Olaszországban a kormány 2022. nyár elején csak augusztus elejéig, majd egy későbbi döntéssel augusztus 21-ig hosszabbította meg a benzin és a gázolaj adójának literenként 30 centtel való csökkentését (Portfolio, 2022; The Local, 2022). Ezt a

kedvezményt májusban a metánnal üzemelő autókra is kiterjesztették (L’Economia, 2022).

Bulgáriában a benzin és a gázolaj vásárlását érintő jelentős üzemanyagár-viszszatérítést is bevezetett a kormány. A legkeresettebb benzinfajta és a gázolaj árát 13 eurócenttel csökkentették 2022 tavaszán, amit az év végéig minden állampolgár igénybe vehetett a metán és a propán-bután esetében is. A kedvezmény csak személygépkocsival, motorkerékpárral és segédmotoros kerékpárral rendelkező magán-személyekre vonatkozik, cégekre nem. Az intézkedés által érintett benzinkutaknak az árkülönbötet az állam megtéríti (Gadócz, 2022; Nikolov, 2022; 24.hu, 2022).

Görögországban a kormány a nyár elején hirdette meg a „Fuel Pass” elnevezésű intézkedés – benzin- és gázolaj-támogatások – második fordulóját. A program keretében adott támogatás összege 45 és 100 euró között mozog. A pontos összeg a jármű típusától, a lakóhelytől és a kedvezmény igénybevételének módjától (bankszámla vagy okostelefonon keresztül) függ. A támogatásra azok a járműtulajdonosok jogosultak, akiknek a jövedelme évi 30 ezer euró alatt van egy egyszemélyes háztartásban, míg 45 ezer euróig terjed egy négygyermekes család esetében (Amaro, 2022; Real Greek Experiences, 2022). Az üzemanyagárak várhatóan alacsonyak maradnak 2023-ban, ezért nem tervez a görög kormány újabb „Fuel Pass” támogatást (Keep Talking Greece, 2023).

Cipruson májusban a kormány az üzemanyagok jövedéki adójának csökkentését további három hónappal meghosszabbította (Cyprus Mail, 2022). *Máltán* üzemanyag-támogatást kaptak a halászok a halászhajóikhoz a nyár közepétől főként azért, hogy megakadályozzák a hal árának emelkedését. A kormány közvetlenül beavatkozott az üzemanyagárak csökkentésébe is (Sansone, 2022; Vella, 2022; Zammit, 2022). *Lettországban* a kormány 2023 januárjában 50 százalékos kompenzációt hagyott jóvá a propán-bután gáz és a gázolaj árára (Sgaravatti et al., 2021).

Energiár-szabályozás

Az energiaválság hatására a *magyar* kormány energia-vészhelyzetet hirdetett ki a lakosság és a gazdaság energiaellátásának biztosítására. Augusztusban lépett életbe egy hét pontból álló intézkedési terv, amelynek célja az energiaellátás garantálása és az emelkedő energiaárak mellett a rezsicsökkentés fenntartása. Ez számokban kifejezve azt jelentette, hogy felhasználási helyenként a földgáz rezsicsökkentett ára 1729 m³/év, a villamos energiáé 2523 kWh/év fogyasztásig vehető igénybe. E határig minden család rezsicsökkentett áron kapja a villamos energiát és a földgázt. To-

vábbi mennyiségi ártámogatást kaptak a nagycsaládosok (Magyarország Kormánya, 2022). A kormány 2023 elején 220 milliárd forintot irányzott elő az energiatintenzív vállalkozások és 231 milliárd forintot a nagyvállalatok energiahatékonyágának támogatására (Magyarország Kormánya, 2023).⁵

Az energiaárak korlátozására a jelen elemzés által lefedett időszak után több országban is sor került, így például az Egyesült Királyságban, illetve az Európai Tanács döntése értelmében az Európai Unió egészében. *Franciaországban* az energiaár-plafont az év végéig meghosszabbítják. Még 2021 októberében befagyasztották a gázárakat, és arról is rendelkeztek, hogy a villamos energia árának az emelkedése a 4 százalékot nem haladhatja meg. Emellett a francia törvényhozás nyár elején elfogadott javaslata tartalmazza a gáz és a villamos energia árplafonjának fenntartását (Brent, 2022; france24, 2022). 2022 novemberében a francia kormány a gázárak további befagyasztásáról döntött. A villamos energia árának emelését 2023-ban először 4, majd 15 százalékban korlátozták. Ezeket a kedvezményeket 2023 végéig kívánják biztosítani (Tonnelier, 2022). *Finnországban* egyes politikusok szükségesnek tartják a villamos energiához kapcsolódó árplafon bevezetését (YLE.com, 2022).

A *máltai* kormány 2023 elején megkérte a 67 százalékban állami tulajdonban lévő Enemalta energiaszolgáltatót, hogy a 2014. évi szinten fagyassza be az energiaárakat (Charrel, 2023). A *holland* kormány egy 2022 szeptemberében hozott döntése 2023. január 1-jétől árplafont határozott meg az energiaszerződésekre, ennek alapján az energiaárakat a 2022 januári szinten rögzítik (Euronews, 2022).

A *ciprusi* minisztertanács 2022 decemberében jóváhagyta a villamosenergia-fogyasztás költségei egy részének állami támogatására vonatkozó intézkedés meghosszabbítását további két hónappal, különösen a 2023. január–február időszakra. A támogatás alapja a november–decemberi időszak villamosenergia-fogyasztása volt. Az intézkedés 449 ezer háztartásra és 111,5 ezer vállalkozásra és a vízszivattyús fogyasztásra terjed ki, becsült költsége 25 millió euró. A támogatást a lakossági, a kereskedelmi és az ipari vállalkozások és a vízfelhasználók vehetik igénybe, az utóbbiaknak kéthavi díjat fizetnek a vízellátásra, öntözésre és/vagy esővíz-szivattyúzásra (KNEWS, 2022).

⁵ A vállalati energiaárakban ettől eltérő folyamat zajlott le. A költséginfláció szempontjából a legkedvezőtlenebb időszakban, 2022 márciusában–áprilisában teljesedett ki a nemzeti energiamonopólium (MVM). A tömegesen átszerződő kis- és középvállalkozások egy évre vagy akár éven túlra is tartósan a legmagasabb gázáron szerződtek az MVM-mel. Azóta a földgáz tőzsdei ára jelentős mértékben csökkent. Bár a vállalati energiaár nem számít bele közvetlenül a fogyasztói árindexbe, közvetve, a magas termelői árakon keresztül hozzájárulnak a magas fogyasztói inflációhoz (Kutasi, 2023).

Ausztria is egyéb intézkedésekkel próbálja az energiaárakat mérsékelni. A villamos energiára és a földgázra vonatkozó adót 2023 júniusáig 90 százalékkal, az uniós jog által előírt minimális mértékre csökkentették. Az energiaárak visszafogását célzó legjelentősebb intézkedés a villamosenergia-árakra vonatkozó felső határ megállapítása volt. Ezzel évi 2900 kWh-ig a háztartások villamosenergia-fogyasztását támogatják. Az intézkedést a 2022. december és 2024. június közötti időszakban tervezik fenntartani (Prammer & Reiss, 2022). *Alsó-Ausztria* tartományi kormánya 2022 szeptemberétől 2023 szeptemberéig 0,11 euró/kWh mértékben csökkentette a lakossági villamosenergia-árakat (Sgaravatti et al., 2021).

Lettország kormánya 2022 szeptemberében elfogadott intézkedése értelmében a villamosenergia-fogyasztásban az első 100 kWh árát 160 euró/MWh szinten rögzítették, az ezt meghaladó fogyasztást pedig piaci árazásúvá tették. Hasonló konstrukciót léptettek életbe a vállalkozások villamosenergia-költségére is: a 160 euró/MWh-t meghaladó ár 50 százalékát fedezi a kormány. Külön programot dolgoznak ki az energiaigényes vállalkozásoknak, amelyek az energiaköltségek 30 százalékáig jogosultak támogatásra, de annak összege nem haladhatja meg a 2 millió eurót (Šuvajevs, 2022). A kormány a 2023. évre elfogadott egy az energiaárak extrém emelkedését mérséklő törvényt, amely intézkedéseket irányoz elő a háztartások növekvő hőellátási és fűtési költségeinek részbeni fedezésére (Sgaravatti et al., 2021).

A *német* kormány 2022 végén meghatározta a gázárak felső határát, ami alacsonyabb fogyasztásra is ösztönzi a háztartásokat. 12 cent/kWh árplafont ír elő a lakossági és kereskedelmi felhasználók előző évi átlagos gázfogyasztásának 80 százalékára. Bár a felső határ hivatalosan 2023 januárjában lépett hatályba és 2024. április 30-ig érvényes, a fogyasztók csak márciusban érzékelték a kedvező hatást, amikor megkapták a januári és februári számláikra a kedvezményt. A felső határ és a piaci ár közötti különbözetet a kormány téríti meg a gázszolgáltatóknak. Az előző évi fogyasztás 80 százalékát meghaladó mennyiségért a fogyasztó jóval magasabb piaci árat fizet. Az ipar – mintegy 24–25 ezer, évi 1,5 millió kWh-nál nagyobb gázfogyasztású vállalat – szintén 7 cent/kWh árplafont kap 2021. évi gázfogyasztása 70 százalékára (Corbeau & Merz, 2023).

Horvátország a vállalatok és háztartások támogatása végett 2022. október 1-jétől 2023. március 1-ig korlátozta a villamos energia árát. A háztartások által fizetett ár a havi fogyasztástól függően 59 euró/mWh, 2500 kW feletti fogyasztás esetén pedig 88 euró/mWh. Az iskolák, óvodák, egyetemek, időotthonok, civil szervezetek, az adminisztratív épületek és a vállalatok is az árszabályozás hatálya alá kerültek (Sgaravatti et al., 2021). A horvát kormány 2023. március 15-én mutatta be

az áremelkedés visszaszorítását célzó új, 1,7 milliárd euró nagyságrendű intézkedéscsomagját, ennek legnagyobb részét (1,181 milliárd eurót) az energiaár-emelkedés mérséklésére szánják (Reuters, 2022; Trademagazin, 2023).

Spanyolország és Portugália 2022 júniusában vezette be az ibériai gázárplafont, amely szerint a gáztüzelésű erőművek esetében 2022 novemberéig maximum 40 €/MWh lehet a fűtőanyag ára. 2022 decembere és 2023 májusa között a gázárplafon felső határa 5 €/MWh-val emelkedik, így a mechanizmus alkalmazásának utolsó hónapjában 70 €/MWh-ra nő. Az együttműködés sikeressége nyomán a konstrukciót 2024-ig kívánják fenntartani (Fuster, 2022; Council of Ministers, 2022).

A *cseh* kormány 2022 augusztusában hagyta jóvá az állam által támogatott kedvezményes villamosenergia-szabályozás végleges terveit, amelyek összesen 177 milliárd koronába kerülnek, és a megugró energiaszámlák, illetve az infláció terheinek enyhítését célozzák. Az új csökkentett energiadíj már októbertől átlagosan 15 000 korona támogatást nyújt a háztartásoknak (Reuters, 2022). Novemberben bevezették a lakossági villamosenergia- és gázfogyasztásra vonatkozó árplafont. Az előbbi kilowattóránkénti ára 6 CZK (0,24 euró), az utóbbié 3 CZK (0,12 euró) (Bene, 2022).

Az *észti* kormány 2022 januárjában jóváhagyta a lakossági villamos energia és gáz árának (0,12 euró/KWh, illetve 65 euró/MWh) felső határát, valamint a vállalkozások villamosenergia-elosztási díjainak eltörlését. Ezek a kedvezmények januártól márciusig voltak hatályban. *Írországbán* a szél- és naperőművek által előállított villamos energia árára 120 euró/kWh, az olaj- és szénbázisú villamos energiára 180 euró/MWh plafont állapítottak meg. A *szlovák* kormány 2023-tól korlátozza a vállalatok számára megállapított energiaárakat. A felső határ 199 euró/MWh a villamos energia és 99 euró/MWh a földgáz esetében (Sgaravatti et al., 2021). 2022 májusától *Bulgáriában* befagyasztották a háztartások energiaárait is, 2021 júliusát használva küszöbértékként (Reuters, 2022).

Élelmiszerár-szabályozás

Magyarországon a kormány 2022. januárban írta elő hat alapvető élelmiszertermék árának a 2021. október 15-i szintre történő lefaragását. Az üzletben vagy bevásárlóközpontban folytatott és a csomagküldő kereskedelemben alkalmazandó bruttó kiskereskedelmi ár a kereskedelemről szóló törvény szerinti napi fogyasztási cikketek értékesítő kereskedő által 2021. október 15. napján érvényes bruttó kiskereskedelmi árnál nem lehet magasabb (Portfolio, 2022). Az árstopokat később több alkalommal is meghosszabbították, és a termékkört is bővítették (Németh, 2022; Ma-

gyarország Kormánya, 2022). A kiskereskedelem jellemzően a készletek minimalizálásával és az egy vevő által megvásárolható mennyiség korlátozásával válaszolt az árstopra. Ennek következtében a hatósági áras termékek elérhetősége korlátossá vált. A kormány 2023. elején meghosszabbította és kibővítette az élelmiszerárstopokat. Fenntartásukat addig tervezi, ameddig nem sikerül csökkenő pályára állítani a két számjegyű inflációt (Magyarország Kormánya, 2023).

A horvát kormány 2022 szeptemberétől az alapvető élelmiszerek árát is szabályozta, például az étolaj, a liszt, a cukor, a sertéshús, a csirke és a tej árát 30 százalékkal csökkentette, és ezeket az alacsony árakat befagyasztotta. A 2023-ra előirányzott új intézkedéscsomag is kitért az élelmiszerárak csökkentésére. Ennek értelmében április 1-től a napraforgóolaj literje 1,72 euróba, a 2,8 százalékos tejé 0,98 euróba kerül. A fehér kristálycukor kilója 1,33 euró, a liszté 0,80 euró, az egész csirkéé 3,32 euró, a vegyes darált húsa (marha- és sertéshús) 4,11 euró lesz (Trademagazin, 2023).

Görögországban a megélhetési költségek emelkedése következtében törvény írja elő az üzleteknek, hogy minden élelmiszer-kategóriában legalább egy terméket alacsonyabb áron kell kínálniuk (Rafenberg, 2022).

Tényezőpiaci árszabályozások: kamatstop, bérstop

Magyarország sajátos intézkedései között jegyezhető a kamatstop, amely 2022. november 15-től a legfeljebb 5 éves kamatperiódusú lakossági jelzáloghitelek mellett a kis- és középállalkozások változó kamatozású hiteleire is kiterjed 2023. június 30-ig. A kamatstop terén a kormány már háromszor változtatott az intézkedésen. A 2022. január 1-jével bevezetett kamatstop alapvető szabályait eredetileg 2022. június 30-ig határozták meg, ekkor még csak a változó kamatozású (legfeljebb 12 hónapos kamatperiódusú) jelzáloghitelek esetében. A 2022. november 15. napját követő szerződés szerinti fordulónaptól érvényes kamatlábat úgy kell megállapítani, hogy a referencia-kamatláb mértéke a 2022. június 28. napján érvényes, szerződésben meghatározott referencia-kamatlábánál nem lehet magasabb (Palkó, 2022). A kormány a kamatstopot kiterjesztette a diákhitelre is. A képzési hitel és a Diákhitel2 kamatmentes, a szabad felhasználású diákhitel kamata pedig a piacnak a fele. A kamatstop a kis- és középállalkozások hiteleire is kiterjedt, 2000 milliárd forintnyi hitelre és 60 ezer vállalkozásra vonatkozott. A 350 ezer családot védő lakossági kamatstopot is meghosszabbították (Magyarország Kormánya, 2023).

A luxemburgi hatóságok intézkedtek a bér-ár spirál kialakulásának megakadályozásáról, amit a bérek hatályos törvények alapján történő automatikus indexálása táplál. A kormány megállapodott a munkavállalói és munkáltatói szervezetekkel az augusztusra tervezett automatikus béremelés elhalasztásáról. A bérleti díjakat 2022 végéig befagyasztották (Fitch Ratings, 2022; Gouvernement, 2022). 2022. december 1-jén megszűnt a bérleti díjak befagyasztása (Camposeo, 2022; Toussaint, 2022).

Közvetett intézkedések az inflációs teher enyhítésére

Adózással kapcsolatos intézkedések⁶

A magyar kormány extraprofitadót vetett ki a bankokra, a biztosítókra, a kereskedelmi láncokra, az energiaipari és kereskedőcégekre, a telekommunikációs vállalatokra és a légitársaságokra. Ezzel 2022-ben több mint 800 milliárd forinttal, 2023-ban pedig megközelítőleg 1000 milliárd forinttal kívánta a rezsialapot és a honvédelmi alapot feltölteni (Adó Online, 2022). Extraprofitadót 2022 novemberében a cseh kormány is bevezetett. Az energetikai vállalatok és a bankok nyereségére kivetett 60 százalékos rendkívüli adóból származó költségvetési bevételből a háztartások és a vállalatok villamosenergia- és földgázárának támogatását kívánta finanszírozni 85 milliárd korona (3,5 milliárd euró) tervezett összegben (Reuters, 2022). Írországban 2023-ra a fosszilis tüzelőanyag-előállítással és -finomítással foglalkozó energetikai vállalatokra vonatkozó rendkívüli adót vezettek be (Sgaravatti et al., 2021).

Ausztriában is több olyan intézkedést vezettek be, amelyek az adóterhek mérséklése révén kívánták leszorítani az inflációt. Nagy energiát fordítanak a jövedelemadó „hideg progressziójának” eltörlésére, ezzel orvosolva azt a problémát, hogy az infláció hatására az adófizetők magasabb jövedelemadó-kategóriába kerüljenek. A szén-dioxid-adó kivetését elhalasztották (Kabelka, 2022), illetve 2023-tól a gyermekenként járó legfeljebb évi 1750 eurós családi pótlékot 2000 euróra emelték az ökoszociális adóreformok keretében (Austrian News, 2022).

A finn kormány 2022. szeptember 1-jén terjesztette elő a 2023. évi költségvetés tervezetét, amelyben 2023. január 1. és 2023. április 30. között a villamosenergia-értékesítés áfakulcsának 24-ről 10 százalékra történő csökkentését irányozta elő (budjetti.vm.fi, 2022). Lengyelországban is elsősorban az áfakulcs csökkentésével igyekeznek visszaszorítani az inflációt. Áfamentességet vezettek be az alapvető élel-

⁶ Az üzemanyagokhoz kapcsolódó adók kivételével.

miszerekre, a műtrágyára és a gázra. Csökkentették a villamos energia, valamint bizonyos motorüzemanyagok és a könnyű fűtőolaj jövedéki adóját (Rürup et al., 2022). A novemberben bejelentett inflációellenes intézkedések jelentős részének visszavonása érintheti a korábbi áfakulcs csökkentést is (Tilles, 2022).

Horvátországban áprilisban jóváhagyták az egyes termékek, valamint energia-, egészségügyi és élelmiszertermékek áfakulcsának csökkentését, ennek nyomán a villamos energia, a faanyagok és a tűzifa, valamint az alapvető élelmiszerek (hús, hal, tojás, gyümölcs, zöldség, étkezési zsír és olaj, bébiétel, vaj és margarin) esetében a kulcs 25-ről 13 százalékra esett vissza. Ez vonatkozik a gázra is, előreláthatólag 2023. márciusáig (Marosa, 2022). A 2023. március 15-én bemutatott új intézkedéscsomagban nem volt információ a korábban bevezetett intézkedések módosításáról (Trademagazin, 2023).

A *görög* kormány 2022 novemberében 90 százalékos rendkívüli adókulcsot vezetett be az energiavállalatok nyereségére. Ebből mintegy 375 millió euró bevételre számítanak, amelyet visszamenőleg 2021 októberétől 2022 júniusáig szednek be (Reuters, 2022).

Spanyolországban 2022 júliusában mutatták be a második, az infláció hatásainak leküzdésére és a rászorulókat megsegítésére összpontosító válságellenes csomagot. A villamosenergia-vállalatokra és a bankokra kivetett rendkívüli adókból évi 2 milliárd euró bevételt várnak (Rürup et al., 2022). Az energiaárak csökkentésére bevezetett intézkedések sikeresnek bizonyultak, 2022 novemberében az energiaárak 22,4 százalékkal alacsonyabbak voltak, mint egy évvel korábban. Ennek nyomán 2023-ban előirányozták a villamosenergia- és a gázadó mérséklését és az elektromos szociális utalvány kiterjesztését. Az áremelkedés visszafogása végett valamennyi alapvető élelmiszer áfakulcsát 4-ről 0 százalékra, az olíva- és magolajokét és a tesztafélékét 10-ről 5 százalékra kívánták mérsékelni (Council of Ministers, 2022).

Írországban 2023. február 28-ig hosszabbították meg az alacsonyabb, 9 százalékos áfakulcsot a vendéglátóiparban (BBC, 2022). *Svédországban* a kormány 2022. május elsején literenként 1,81 svéd koronával csökkentette az üzemanyagadót, amelyből 1,31 svéd korona csak ideiglenes csökkentés volt, és szeptember végén lejárt (Andersson & Tippmann, 2022).

Hollandiában a kormány az energia (földgáz, villamos energia és távhő) áfakulcsát 21-ről 9 százalékra csökkentette, ami mintegy 140 euróval csillapítja az átlagos fogyasztású háztartások számláit (Government of the Netherlands, 2022).

Belgiumban az üzemanyagok jövedéki adójának csökkentése nyomán 17,5 centtel esett a literenkénti ár (vrt.be, 2022). Szeptember 30-ig érvényes a gáz és a vil-

lamos energia 21-ről 6 százalékra csökkentett áfakulcsa (Chini, 2022; Ledent, 2022). A 2023. évi belga költségvetési törvény véglegesítette a korábbi ideiglenes áfakulcs csökkentést (Asquith, R., 2022). 2022 szeptemberében kiterjesztették a meglévő intézkedéseket a növekvő energiaszámlák támogatására, és új támogatási intézkedéseket vezettek be. Az utóbbiak közé tartozik a gázolaj és a benzin literenkénti jövedéki adójának ideiglenesen 0,175 euróval való csökkentése (economie, 2023).

Olaszországban az alapvető élelmiszereket (tészta, kenyér, tej, gyümölcs és zöldség) áfamentessé tették, a hús és a hal áfakulcsát 10-ről 5 százalékra szorították le (macaubusiness.com, 2022; The Local, 2022).

Bulgáriában július 1-jétől a kenyér áfakulcsát eltörölték, a központi fűtés és a melegvíz-ellátás áfakulcsát 20-ról 9 százalékra mérsékeltek. Az ideiglenes áfakulcs csökkentést a kenyér áfamentességével együtt az energia és a fűtés árához kötődően 2023. július 1-ig kiterjesztették (Agrofórum, 2022; Caragher, 2022; 24.hu, 2022). A 2022. évi központi költségvetés 2023-ra történő meghosszabbításával együtt a bolgár törvényhozók jóváhagyták a kenyér és a liszt 2023 végéig érvényben lévő 0 százalékos áfakulcsát is. Az év végéig meghosszabbították a HoReCa (hotel, étterem, kávézó) szolgáltatások kedvezményes 9 százalékos áfakulcsát. Emellett bevezették a bébiételek ideiglenes 9 százalékos áfakulcsát (Agroberichten Buitenland, 2023). 2022. november 17-én a bolgár kormány bevezette a legfeljebb 51 130 euró éves bevételű kisvállalkozások áfamentességét (minfin.bg, 2022).

A *ciprusi* kormány májusban a villamos energia alacsonyabb áfakulcsát további három hónappal kívánta meghosszabbítani (Cyprus Mail, 2022). Meghatározott időtartamra kedvezményeket és áfakulcskedvezményeket vezettek be a villanyszám-lákra (Manison, 2022).

A *ciprusi* kormány 2022 novemberében rendkívüli adót rótt ki az üzemanyag-társaságokra és a megújuló energiát termelőkre. Először is módosították a jövedelemadóról szóló törvényt, amely 90 százalékos adókulcsot vezetett be az áramszolgáltatók, az elosztók és az olajtársaságok a megújuló energiaforrásokból származó 2022. évi váratlan bevételeire. Másodsor, állandó díjat állapított meg a megújuló forrásokból származó villamos energia szállítására vonatkozó kétoldalú szerződésekre. A díj a kilowattóránkénti maximális piaci áron felüli összeg 90 százaléka.

Dániában a kormány 2022 utolsó negyedétől átmenetileg csökkentette a villamos energia adóját (Wienberg, 2022; Xinhua, 2022).

Észtországban a 2023. évi költségvetésében nagy hangsúlyt fektettek a gázolaj, a földgáz és a villamos energia jövedéki adójának csökkentésére. Az infláció ked-

vezőtlen hatását ellensúlyozandó 2023. január 1-jétől havi 654 euróra emelkedett az adómentes jövedelem (Roditszenko, 2022).

Németországban 2023. január 1-jén lépett hatályba az inflációs kompenzációról szóló törvény, amely mindegy 48 millió adózót érint, köztük vállalkozásokat, munkavállalókat, nyugdíjasokat és egyéni vállalkozókat. A 2023. és a 2024. évi jövedelemadó-táblát kiigazítják, a hideg progresszió hatásait pedig kompenzálják a jövedelemadó-skála során. Az alappótlék 2023-tól 561 euróval 10 908 euróra, 2024-től pedig további 696 euróval 11 604 euróra emelkedik. 2023. január 1-től egységesen 250 euróra nő a gyermek után járó ellátás összege. A gyermek után járó pótlékot (beleértve a gondozási, oktatási és képzési szükségletek támogatását is) 2022. január 1-ig visszamenőleg 160 euróval 8548 euróra, 2023. január 1-jén további 404 euróval 8952 euróra, 2024. január 1-jén pedig további 360 euróval 9312 euróra emelik. A felső adókulcs alapja 2023-ban 58 597 euróról 62 810 euróra, 2024-re pedig 66 761 euróra emelkedik. A szolidaritási pótlék részleges eltörlése óta az adómentes juttatás a korábbi 16 956 euróról 18 130 euróra, illetve együttes elbírálás esetén 36 260 euróra (korábban 33 912 euróra) növekszik. Ezek a kiigazítások 2023-ban több mint 18,6 milliárd euróval támogatják a háztartásokat (Bundesministerium der Finanzen, 2022).

A *szlovák* kormány 2022. december 22-én jóváhagyta a rendkívüli közüzemi adók kivetését, az olajra vonatkozó ideiglenes rendkívüli adót és a gázvezetésekre kirótt különadót.

Szlovéniában 2022 szeptemberében maximálták a háztartásokra és a kisvállalkozói fogyasztókra vonatkozó villamosenergia- és gázárakat. A gáz esetében a védett fogyasztók egyéb csoportjai is az érintettek közé tartoznak. 2023 májusáig a villamosenergia-, a földgáz- és a távhőszolgáltatásra, valamint a tűzifára 9,5 százalékos kedvezményes áfakulcs van érvényben.

Portugáliában 2022 szeptemberében 13-ról 6 százalékra mérsékeltek a villamos energia áfakulcsát. Felfüggesztették a szén-dioxid-adó emelését is, ami 16 euróval csökkentheti a benzin árát 50 liter tankolása esetén (Sgaravatti et al., 2021).

Árkompenzáció

Amíg *Magyarországon* az alapvető élelmiszerek, a háztartási energia egyes fajtái és a kiskereskedelmi üzemanyagok körében próbálta a kormány árfelfüggesztéssel szociális szempontból ellentételezni az inflációs hatásokat, addig több európai országban a háztartásoknak vagy vállalatoknak juttattak közvetlen jövedelmet.

Spanyolországban nagyszámú, a háztartások szociális körülményeit javító intézkedést hoztak beleértve a legszegényebbek alapjövedelme és a nem járulékalapú nyugdíjak 15 százalékkal való emelését, a lakhatás járulékos költségeinek bizonyos csoportok számára történő támogatását. A csomag az egészségügy, a regionális kohézió és a mezőgazdaság területén is előíranyoz intézkedéseket, és tervezi a helyi tömegközlekedés ideiglenes támogatását (Rürup et al., 2022). A 2023. január 1-jétől hatályos emelés értelmében az átlagos öregségi nyugdíj 107 euróval, az özvegyi nyugdíj 66 euróval emelkedik havonta, az egyszemélyes háztartások minimális nyugdíja évi 10 963,40 euró az eltartott házastárssal rendelkezőké pedig évi 13 526,80 euró lesz. A nem járulékalapú öregségi és rokkantsági nyugdíjakat, valamint a minimális alapjövedelmet rendkívüli intézkedésként 15 százalékkal emelik. Több mint 11 millió nyugdíjas nyugdíja növekszik, így vásárlóerejüket sem rontja számottevő mértékben az infláció (Council of Ministers, 2022).

Litvániában is nagy hangsúlyt fektettek a szociális helyzet javítására, így megemelték a nyugdíjakat és a minimálbért, valamint a gyermekellátástól és egyéb szociális ellátásoktól függő szociális alapellátást, a célkompenzációs alap forrásait, amelyektől a speciális szükségletű fogyatékosok kompenzációja függ. Az államilag támogatott jövedelem 18 euróval 147 euróra duzzadt (Verslo Zinios, 2022; Sgaravatti et al., 2021).

A dán kormány 2022 márciusában az úgynevezett fűtési csekket 3750 dán koronáról (504 euró) 6000 dán koronára (806 euróra), a jogosultak éves jövedelemhatárát 550 000 dán koronáról (74 000 euró) 650 000 dán koronára (84 700 euró) növelte. Az emelést mintegy 419 000 háztartás kapta meg automatikusan. Ezzel az intézkedésre elkülönített teljes összeg 2 milliárd koronára (0,27 milliárd euró) emelkedett (Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, 2022).

Romániában tavasztól az év végéig a rászorulóknak kéthavonta 250 lej (19 385 forint) értékű, alapélelmiszerekre, illetve meleg ebédre fordítható (elektronikus fizetőeszközre feltöltött) vásárlási utalványt kapnak. Az intézkedés a Támogatás Romániának elnevezésű, 17,3 milliárd lej keretösszegű szociális és gazdaságösztönző csomag része. A rászorulóknak tartoznak a gyermekeiket egyedül nevelő szülők, a legalább kétgyermekes családok, ahol az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg a 600 lejt, valamint a havi 1500 lejnél kevesebb jövedelemmel rendelkező nyugdíjasok és súlyos fogyatékkal élők, a hajléktalanok és a szociális segítyből (garantált minimális jövedelemből) élő állástalanok (Pénzcentrum, 2022). Az európai beruházásokért és projektekért felelős román tárca 2022 novemberében folyósította a szociális utalványok harmadik, 250 lej értékű részletét, de 2022. év végéig még egy

ilyen részletet fizettek (Maszol.ro, 2022). Egy 2022. decemberi román kormánydöntés értelmében a kéthavonta folyósított 250 lej összegű segélyt 2023-ban egész évben megkapják a kedvezményezettek, viszont 1500 lejről 1700 lejre emelték a jogosultság feltételéül szabott jövedelemhatárt (Erdon.ro, 2022).

A *bolgár* kormány július 1-jei hatállyal a családi pótlék és a nyugdíjak emeléséről döntött. A nyugdíjak közel 20 százalékkal nőttek (ez magába foglalja az összes nyugdíj 31 euróval történő emelését és 770 ezer nyugdíjas nyugdíjának további újraszámítását október 1-jétől). A gyermekes családok adókedvezménye is jelentősen emelkedett, minden gyermek után 300 euró adókedvezmény jár (Nikolov, 2022; 24.hu, 2022),

Görögországban a havi minimálbért 50 euróval emelték meg, így összege havi bruttó 713 euró lett. Ez az intézkedés mintegy 650 ezer munkavállalót érintett. A munkanélküliek havi segélye 407-ről 437,5 euróra mozdult el. Tavasz óta az alacsony jövedelmű háztartások és a kisvállalkozások összesen mintegy 4 milliárd euró szociális segélyt kaptak (Rafenberg, 2022). A görög energiaügyi minisztérium a villanyszámlák csökkentésére is juttatott kedvezményeket: például havi 500 kWh fogyasztás esetén 238 eurós támogatást (Rafenberg, 2022; Reuters, 2022).

Cipruson a 2022. május 27-i pótköltségvetés 103 millió eurót különített el olyan intézkedésekre, mint a háztartások és nyugdíjasok célzott, valamint a gazdálkodók általános támogatása. Egyes vélekedések szerint az 1000 eurós minimálbér bevezetését meg kellene fontolni, ugyanis ez nagy segítséget jelentene a szegénység veszélyének kitett társadalmi csoportoknak. Végül 2023 elején 940 eurós minimálbért vezettek be (Manison, 2022; Countryeconomy.com, 2022).

Ausztriában egyéb árcsökkentő módokon is próbálják mérsékelni az infláció hatásait. Ezek közé tartozik többek között az „éghajlati bónusz” jelentős, 500 euróra való emelése a felnőttek, 250 euróra a gyermekek esetében, kompenzációként az energiaköltségek és az üzemanyagárak emelkedésére. A vállalatok számára csökkentik a béren kívüli munkaerőköltségeket, bevezetik a villamosenergia-árkompenzációt, és támogatást adnak az energiaigényes vállalatoknak (Kabelka, 2022).

Portugáliában a nagy gázfogyasztó vállalatok kaptak ártámogatást. A program célja olyan feldolgozóipari vállalatok támogatása, amelyek napi működésük során különösen nagymértékben függenek a gáztól (Shrestha, 2022).

*Írországb*an 2022-ben minden hazai villamosenergia-fogyasztónak 100 eurót jóváírtak. A kormány 1,25 milliárd eurót fordított ideiglenes üzleti energiaár-támogatásra. Ez a támogatásra jogosult vállalkozások esetében az energiaszámla (gáz és villamos energia) növekményének 40 százalékát kompenzálja.

A *litván* kormány 2022. december 14-én jóváhagyta a háztartások gáz- és villamosenergia-kompenzációját. A villamos energia árának maximális kompenzációját 0,285 euró/kWh-ban, a gázár ellentételezését pedig 0,99 euró/m³-ben határozták meg.

Lengyelországban a gázárak befagyasztásáról szóló törvény értelmében 2023-ban a gáz maximális ára nettó 200,17 PLN/MWh lehet.

Észtországban 2023-tól foglalták be a költségvetésbe a lakossági energiaár-támogatást az év első három hónapjára. Ezen túlmenően beruházási támogatásokat jelentett be a nagy iparágak energiaellátásának biztosítására.

A *cseh* kormány 2023. január 4-én kompenzációs mechanizmusról állapodott meg a szabályozott villamosenergia- és gázárak miatt veszteséget szenvedő energia-kereskedők számára (Sgaravatti et al., 2021).

Hollandiában a háztartások átlagosan 190 eurós energiaszámla-visszatérítést is kaptak 2022 utolsó két hónapjában (Reuters, 2022).

Egyszeri juttatások

Az *osztrák* kormány elsősorban egyszeri juttatások formájában támogatta állampolgárait a növekvő inflációval szemben. Az adófizetőknek járó készpénz-visszatérítés elérhette az 1000 eurót, és további közvetlen juttatásokat helyeztek kilátásba a következő évekre, amelyek kapcsán külön figyelmet kapnak a munkanélküliek és a nyugdíjasok is (Business Standard, 2022).

Csehországban a kormány egyszeri juttatás formájában próbált segítséget nyújtani állampolgárainak, bár csak egy 5000 koronás, gyermekeknek szánt támogatást hagytak jóvá júniusban, azon családoknak, akiknek éves bruttó jövedelme nem éri el a 40 000 koronát (Rürup et al., 2022).

Szlovákiában három csoportot támogattak 100 euró egyszeri juttatás formájában. Ebben minden olyan család részesült, amely családi pótlékra is jogosult, ez mintegy 661 ezer szülőt és 1,1 millió gyermeket érintett. Az anyagilag rászoruló családok és az idősek is kaptak az egyszeri 100 euró támogatásból (Kiss, 2022).

Portugáliában 2022 áprilisában 60 eurót folyósítottak a kiszolgáltatók háztartásoknak az üzemanyag- és élelmiszer-áremelkedések hatását enyhítendő (Silva, 2022). A családok támogatását segítő intézkedésként jelentették be 2022 szeptemberében 125 euró rendkívüli kifizetését minden olyan állampolgárnak, aki nem kap nyugdíjat és akinek jövedelme nem haladja meg a havi 2700 eurót. Jövedelmi helyzettől függetlenül minden család 50 euró rendkívüli kifizetést kap minden eltartott

gyermek után 24 éves korig. Az összegek folyósítására 2022. október 20-tól került sor (Lusa, 2022).

Hollandiában a kormány 800, majd 1300 euróra emelte azoknak az egyszeri energiajuttatását, akik a szociális segély összege körüli jövedelemmel rendelkeznek, így az alacsony jövedelmű idős emberek is jogosultak lesznek erre (Government of the Netherlands, 2022; Suyker, 2022).

Belgiumban a háztartásonként egyszer járó 225 eurós utalvány a magántulajdonban lévő lakások fűtését, a gázolaj és a propángáz beszerzését könnyíti meg. (A belga háztartások 21 százalékát érinti). Az utalványt azok igényelhetik, akik családi házban vagy lakásban laknak, a konstrukciót a központi fűtésű társasházakra is kiterjesztették (Archyde, 2022). Novemberben és decemberben 400 euróval csökken a háztartások villamosenergia- és gázköltsége. A levonás értéke havonta 135 euró lesz a gáz, 61 euró a villamos energia esetében, amit az év végén érvényesítenek (English.news.cn, 2022). Az olajjal fűtő háztartások esetében a korábbi, augusztus 31-től bevezetett 225 eurós juttatás 300 euróra emelkedett.

Olaszországban a kormány júliusban 200 eurós bónusz kifizetését jelentette be az alacsony és közepes jövedelmű állampolgároknak (Business Times, 2022). Ehhez kapcsolódóan a Minisztertanács jóváhagyott egy 14 milliárd euróból finanszírozott új intézkedéscsomagot. 150 eurós bónusz egyszeri juttatás jár a nyugdíjasok mellett azoknak, akiknek bruttó éves jövedelme nem éri el a 20 ezer eurót. Erre az egyszeri juttatásra mintegy 22 millió fő, a lakosság több mint egyharmada jogosult (Jattoni Dall'Asén, 2022).

Belgiumban azok, akik olajjal fűtenek, 200 eurós csekket kaptak (Le Soir, 2022).

A dán kormány adócsökkentést és támogatásokat vezetett be: a legszegényebb állampolgárok, illetve az idősek egyszeri 5000 koronás kifizetést kapnak (Wienberg, 2022). A dán kormány 2023 februári döntése alapján az idősek 2023-ban további 5000 korona adómentes pénzbeli juttatásban fognak részesülni. Összesen 300 millió koronát adnak az alacsony jövedelmű gyermekes családoknak is (The Local, 2023).

Görögországban a kormány olyan, rászorultsági alapú rendszert hozott létre, amely lehetővé teszi a lakástulajdonosoknak, hogy 600 euró villamosenergia-támogatást igényeljenek (Amaro, 2022).⁷ 2022 áprilisában a kormány egyszeri 200

⁷ Magyarországon a gyermeket nevelő magánszemélyek a 2021-ben megszerzett összevont adóalapba tartozó jövedelmük utáni személyi jövedelemadót (szja), valamint az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulást (ekho), a katasok a 2021. évi tételes adó negyedét visszakaphatták, legfeljebb a 2020. december havi adatok alapján számolt éves átlagbér adótartalmáig. Ezek az intézkedések ugyanakkor nem tekinthetők dedikáltan antiinflációs jellegűnek, ezért gyűjtésünkben nem szerepeltettük őket. Lásd: <https://nav.gov.hu/ado/szja/szja-visszaterites/tudnivalok-reszletesen>

eurós támogatási csekket is bevezetett minden alacsony jövedelmű nyugdíjas számára (Süddeutsche Zeitung, 2022). Szeptemberben egy 5,5 milliárd eurós csomagot jelentettek be, amely a legalacsonyabb jövedelműek egyszeri 250 eurós, a diákok lakhatási és a gazdálkodók rendkívüli támogatását tartalmazta (Rafenberg, 2022).

Spanyolországban a kormány 2023-ra elfogadott intézkedéscsomagja értelmében gazdasági kiszolgáltatottsági helyzetük enyhítésére a legfeljebb 27 000 euró éves jövedelemmel rendelkező családok 200 eurót kapnak. Ehhez más szociális juttatások nem kapcsolódnak (Council of Ministers, 2022).

A *szlovén* kormány a 2022. augusztus 1. és 2023. március 31. közötti időszakban a pénzügyi szociális segélyben vagy jövedelemtámogatásban részesülő egyének és családok részére egyszeri, 200 eurós energiatámogatást folyósít, amelynek összege a háztartásban élő gyermekek számától függően növekszik (Sgaravatti et al., 2021).

A kereslet és a kínálat alakítása

Magyarország kormánya 2023-ban új nemzeti tőkeholdingrendszert hozott létre 1000 milliárd forinttal. Meghirdette a Széchenyi-kártya-programot, amelyre 290 milliárd forintot szán, és amelyből a kisvállalkozók 5 százalékos kamatért juthatnak hitelhez, a Gyármentő Programot és a Gyármentő Garancia- és Hitelprogramot. A gazdák védelmében 7500 agrárvállalkozásnak 285 milliárd forint hitel után 16 hónapig nem kell sem törlesztőrészletet, sem kamatot fizetniük. A turisztikai akcióterv keretein belül a fejlesztési hozzájárulást átmenetileg nem kell befizetni. Visszaállították a 13. havi nyugdíjat, amelyet 2023-ban már kifizettek. 2023. május 1-jétől pedig bevezetik a kedvezményes havi vármegyebérletet 9450 forintért és az országbérletet 18 900 forintért, meghosszabbítják a tűzifaprogramot (Magyarország Kormánya, 2023).

Portugáliában 2022-ben az aszály káros hatásainak enyhítését célzó támogatási csomagot hoztak létre abból a megfontolásból, hogy az aszály hozzájárul a fogyasztói árak jelentős emelkedéséhez. Ehhez kapcsolódott a termelési támogatás, amely olyan feldolgozó-, szállító- és raktározóipari vállalatokon kívánt segíteni, amelyek termelési költségeiben legalább 20 százalékkal részesedik az energia, vagy amelyeknél a felhasznált áruk ára 20 százalékkal vagy annál nagyobb mértékben emelkedne, ennek következtében forgalmuk is csökkenne (Duarte, 2022). A kormány jóváhagyta még 2023-ra a lakásbérleti és a kereskedelmi bérleti díjak maximális növekedésének 2 százalékra történő korlátozását, valamint a bérbeadás rendkívüli támogatását (Lusa, 2022).

Németországban a tömegközlekedés népszerűsítésével próbálták semlegesíteni az üzemanyagok növekvő árát. Júniusban és augusztusban az egész országra érvényes, nagyon kedvezményes árú, 9 eurós, minden közúti és vasúti tömegközlekedési eszközön érvényes havi bérletet vezetett be a kormány. Ez jelentős tömegeket terelt át a tömegközlekedés felé (The Local, 2022).

Franciaországban az egyik legvitatottabb intézkedés felhatalmazza az államot arra, hogy téli villamosenergia-hiány esetén újraindíthasson egy kelet-franciaországi (Saint-Avoldban lévő) széntüzelésű erőművet (Napi.hu, 2022). 2022 novemberében erre ténylegesen sor került (Rfi.fr, 2022).

Finnországban a háztartásokat energiafogyasztásuk csökkentésére ösztönözték. A kormány ezt a kampányt, amely hivatalosan 2022. október 10-én kezdődött, főleg az őszi időszakra szeretné időzíteni (YLE.fi, 2022; Teivainen, 2022; Pengrattana, 2022).

Dániában a döntéshozók egy zöldalap létrehozásában is határoztak a zöldátállás gyorsítását és a fosszilis tüzelőanyagok 2024 és 2040 között történő kivezetését ösztönzendő (Xinhua, 2022).

Máltán miután a főleg nagyobb üzemanyagtartállyal rendelkező hajókból álló szabadidős célú vízijármű-ipar visszaélt a lakosság megsegítésére szánt üzemanyag-támogatással, júliustól egy új jogszabály értelmében megtiltották a luxusjachtok (24 méternél hosszabb hajók) számára a nem piaci árú gázolaj értékesítését. Máltán az üzemanyag olcsóbb, mint Olaszországban és Cipruson. Ezzel az intézkedéssel kívánták megakadályozni, hogy a luxusjachtok tulajdonosai kijátsszák a kormány hazai, nem annyira tehetős háztartások megsegítésére szánt lépéseit (Vella, 2022).

Romániában a kormány lehetővé teszi a banki hitelek törlesztésének ideiglenes felfüggesztését a magas infláció miatt bajba jutott magánszemélyek és vállalkozások számára, ami egytől legfeljebb kilenc hónapos időszakra igényelhető. A halasztásra azok a cégek jogosultak, amelyek árbevétele legalább 25 százalékkal zuhant az utolsó három hónapban 2021 azonos időszakához képest. A magánszemélyeknek kérelmükhöz saját felelősséggel kiállított nyilatkozatot kell mellékelniük arról, hogy átlagos havi kiadásaik legalább 25 százalékkal nőttek az előző év azonos időszakához képest (Ma.hu, 2022).

Spanyolországban 2023. december 31-ig meghosszabbítják a bérleti díjak éves emelésére vonatkozó 2 százalékos korlátot, valamint hat hónapos hosszabbítást vezetnek be a június 30. előtt lejáró bérleti szerződésekre. A tömegközlekedésben 2023-ban is fenntartják a közvetlen támogatásokat a városi és helyközi tömegközlekedés költségei 30 százalékos csökkentésének fedezésére azokon a területeken, ahol

a regionális önkormányzatok és a helyi szervek az árcsökkenés 50 százalékát ki-egészítik, valamint az állami tulajdonú buszjáratokon a rendszeres utasok számára biztosítanak ingyenes utazást (Council of Ministers, 2022).

A 2023. évi *észt* költségvetés 166 millió eurót fordít az energiahatékonysági és a megújuló energiát kiaknázó beruházások támogatására és lakásépítésre. Ezenfelül 177,1 millió euróval növelik a családipótlék-keretet 2023-ban (Roditscenko, 2022).

1. táblázat

**Az EU-tagországok nem jegybanki antiinflációs intézkedései
(2022. január–augusztus)**

	Üzemanyagár-szabályozás	Energiár-szabályozás	Élelmiszerár-szabályozás	Kamat- és bérkorlátozás	Adózással kapcsolatos intézkedések, támogatás	Árkompenzáció	Egyszeri juttatás	Kereslet és kínálat alakítása
Ausztria		X			X	X	X	termelési támogatás az aszály és a háború okozta együttes károk enyhítése miatt
Belgium		X			X		X	
Bulgária	X	X			X	X		
Ciprus	X	X			X	X		
Csehország		X					X	
Dánia					X	X	X	zöldalap létrehozása
Észtország					X			
Finnország		X			X			kampány az energiafogyasztás csökkentéséről
Franciaország	X	X						széntüzelésű erőmű újraindítása
Görögország	X		X		X	X	X	
Hollandia	X	X			X		X	

Az infláció nem monetáris kezelése az EU országaiban

	Üzemanyagár-szabályozás	Energiár-szabályozás	Élelmiszerár-szabályozás	Kamat- és bérkorlátozás	Adózással kapcsolatos intézkedések, támogatás	Árkompenzáció	Egyszeri juttatás	Kereslet és kínálat alakítása
Horvátország	X	X	X		X		X	
Írország	X	X					X	
Lengyelország	X	X			X			
Lettország	X	X						
Litvánia		X				X		
Luxemburg	X			X	X			
Magyarország	X	X	X	X	X			
Málta	X	X						A luxusjachtok számára megtiltották a nem piaci árú dízel értékesítését.
Németország	X	X			X		X	kedvezményes havi bérlet a tömegközlekedésben
Olaszország	X	X			X		X	
Portugália	X				X	X	X	
Románia		X				X		banki hitelek törlesztésének ideiglenes felfüggesztése
Spanyolország	X	X			X	X		
Svédország					X			
Szlovákia		X			X		X	
Szlovénia							X	

Forrás: A szerzők által összegyűjtött anyagok.

Az osztrák kormány 2022 márciusában 2 milliárd euró összegű adócsökkentést és a munkavállalói kompenzációt is tartalmazó energiátámogatást jelentett be. 2022. augusztus 31-én a kormány 2 milliárd eurós hitelkeretet ajánlott fel a Wien Energie közműcégnek, és 2023. március 31-ig meghosszabbította az energiaköltség-kiegyenlítési utalványok igénylésének és átvételének határidejét. Ezen túlmenően a 2023.

évi költségvetésben hatmilliárd eurót irányzott elő további segélyekre (Sgaravatti et al., 2021).

Szlovéniában 2022. június 1. és december 31. között támogatási intézkedéseket vezettek be a vállalatok villamosenergia- és földgázszámlái emelkedésének ellentételezésére. A kis- és középvállalkozások az elszámolható költségek legfeljebb 50 százalékának, a nagyvállalkozások pedig legfeljebb 30 százalékának megfelelő összegű támogatásra voltak jogosultak ebben az időszakban. A szlovén kormány 2022. augusztus végén 22,3 millió eurót különített el a mezőgazdaságra és a halászatra, ez az összeg 2023-ban kerül kifizetésre. Az EU-tagállamok nem jegybanki antiinflációs intézkedéseit az *1. táblázat* foglalja össze.

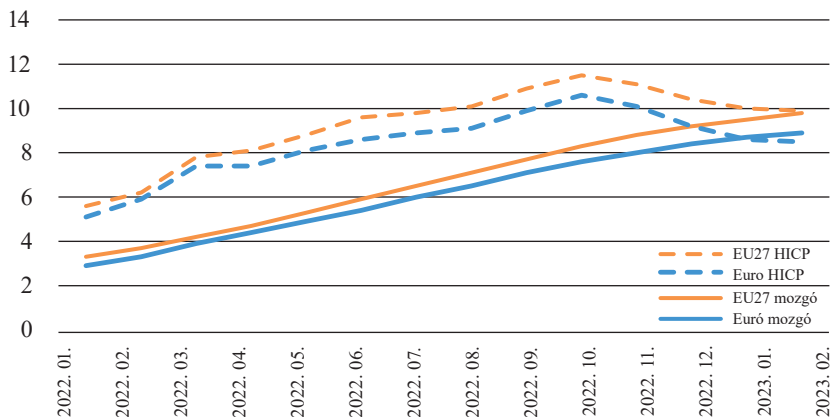
Az egyes országok eltérő inflációs pályáit számos tényező okozhatta, így az inflációs dinamikák összevetéséből nem lehet következtetéseket levonni a jelen tanulmányban bemutatott intézkedések hatásosságára vonatkozóan. Erre így nem is teszünk kísérletet az alábbiakban. Ezzel együtt indokolt lehet annak áttekintése, hogy miképp alakultak az érintett országokban a fogyasztói árak, és hogyan változott esetlegesen a megfigyelt időszakban az árváltozás dinamikája.

Miként azt a *3. ábra* szemlélteti, az euróövezet levált az EU27 harmonizált fogyasztóiárindex-alapú inflációs pályájáról egy kevésbé magas inflációs szint felé. Az ábrán a szaggatott vonalak között nyíló olló figyelhető meg. Az euróövezet lefelé történő elmozdulását megerősíti, hogy a 12 havi mozgóátlag és a havi infláció összevetése esetén az euróövezet havi adata 2023 januárjától a mozgóátlag alá került, azaz már lefelé fogja húzni a mozgó átlagot. Ezzel szemben az EU27 csoport összesében még mindig a mozgóátlag felett jár.

A *4. ábra* alapján 2022 augusztusához képest, amikor a legtöbb intézkedés már életbe lépett, 2023 februárjában az alábbi euróövezeten kívüli országokban volt még – eltérő mértékben – magasabb az éves inflációs ráta: Csehország, Magyarország, Lengyelország, Románia, Svédország. Mindössze Dánia és Bulgária árszínvonal-emelkedése fékeződött a két hónap között. A húsz euróövezeti tagország közül pedig Németország, Franciaország, Olaszország, Ausztria és Szlovákia februári árszínvonal-emelkedése haladta meg az előző év augusztusit. Mindebből félrevezető bármilyen statikus következtetést levonni, de azt alátámasztják az adatok, hogy az inflációmérséklés mint ciklus átfutása bizonyos országokban hosszabb, más országokban rövidebb időszak alatt, eltérő mértékű kilengéssel mehet végbe. A lefutás hosszát és a kilengés mértékét sok tényező határozza meg, és ezek közé tartozhatnak az áttekintett inflációt mérséklő intézkedések is. A pontosabb kapcsolat vizsgálata későbbi elemzés tárgyát képezi.

3. ábra

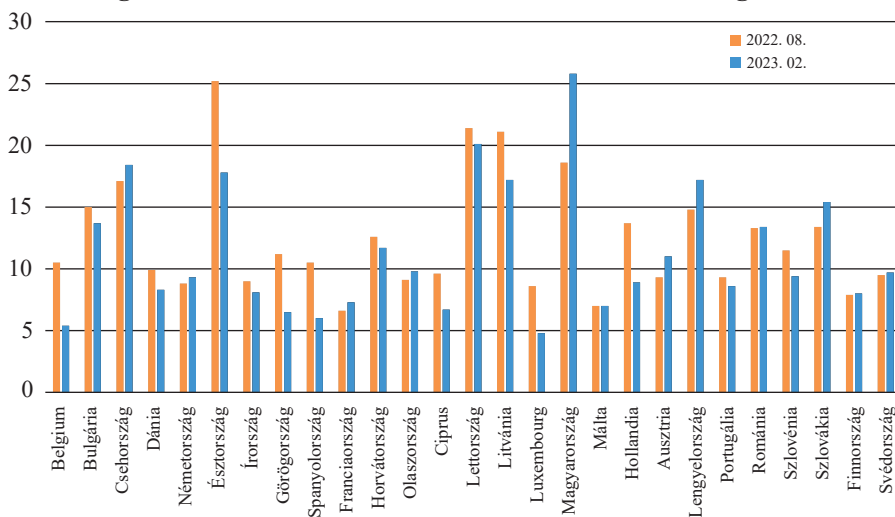
Az EU27 és az euróövezet havi fogyasztói árindexének (HICP) változása éves alapon és ennek 12 havi mozgó átlaga

Forrás: Európai Bizottság adatai alapján a szerzők saját szerkesztése (Fogyasztói árindex változása és ennek 12 havi mozgó átlaga, éves alapon).

4. ábra

2022. augusztusi és 2023. februári inflációs szintek az EU-tagállamokban

Forrás: Európai Bizottság adatai alapján a szerzők saját szerkesztése (Havi fogyasztói árindex változása éves alapon).

Diszkusszió és következtetések

Az 1. táblázat szerint a legjellemzőbb intézkedéstípusok az adózást érintő szabályozások voltak, ezzel kapcsolatos intézkedések az európai uniós tagállamok közül 15-ben születtek. Emellett jellemző volt még az üzemanyagárat érintő szabályozás, ezek 13 országban voltak jelen. Szintén 13 tagállamban egyéb sajátos intézkedéseket is bevezettek, míg 11 országban egyéb szociális támogatásokról is döntöttek.

A legkevésbé jellemző az egyéb fogyasztási termékeket érintő árszabályozó intézkedések, illetve az egyéb árstopok voltak, ezekre Magyarország és Franciaország hagyatkozott. Az országok többsége egy vagy kétféle eszközt alkalmazott, azonban volt két állam, Lettország és Finnország, amely egyet sem. Lettországban és Finnországban augusztusig nem születtek ilyen intézkedések, az utóbbi azonban elindított egy az energiafogyasztás mérséklését ösztönző kampányt. A legtöbb eszközt Magyarország alkalmazta, de viszonylag széles körű – háromféle intézkedést képviselő – lépéseket tett Ausztria, Bulgária, Ciprus, Dánia, Franciaország, Hollandia és Luxemburg kormányzata is.

A kutatás célja az volt, hogy felmérje, a 2022. évet jellemző fogyasztói ársokkra az egyes európai uniós országok milyen nem jegybanki, nem monetáris politikai intézkedésekkel reagáltak rövid távon. Egy ilyen információgyűjtés lehetőséget ad az egyes országok által követett gyakorlatok egymással való összevetésére, illetve az intézkedések nemzetközi kontextusba helyezésére. Elemzésünk alapján az európai uniós tagállamok többsége szükségesnek ítélte az ársokkot követő időszakban nem jegybanki lépések megtételét. A legtöbb állam az adózásra vonatkozó és az üzemanyagárat érintő intézkedéseket hozott, a legszélesebb intézkedéscsomagot Magyarország vezette be.

Elemzésünk alapján továbbra is érvényesek azok a történelmi tapasztalatok, amelyek szerint a háború inflatorikus hatása nemcsak a háborúban álló feleket, de a kívülálló országokat is érinti (Lopez, 2018; Caldara et al., 2022). Ez a megosztottság és a kínálati láncok definíció szerinti töredezése miatt a globalizáció kedvező dezinflációs hatásainak fokozatos eliminálódását eredményezte (Rogoff, 2022). A jelek szerint az európai uniós tagországok – legalábbis részben – kínálati oldalnak (BIS, 2022) minősítették a kialakult árnyomást, amit jól mutat, hogy a vizsgált 27 országból 25-ben a sajtóhírek alapján a megfigyelt időszakban legalább egy olyan intézkedést hoztak, amely nem a kereslet visszafogásán, hanem éppen annak növelésén, illetve az árak szabályozásán keresztül szándékozta kezelni az inflációs nyomás növekedését. Ez azt is jelentette, hogy a nemzeti gazdaságpolitikák Anstey (2022) következtetéseivel összhangban legalábbis részben olyan irányba mozdultak

el – azért csak részben, mert a keresletet visszafogó kamatemelések is megkezdődtek az érintett államokban –, hogy a lehető legkisebb reálgazdasági, foglalkoztatási hatás mellett tudják az inflációs rátát a célszintekre csökkenteni.

Jelen elemzés csak a rövid távon meghozott intézkedéseket vizsgálta, és nem tért ki ezen intézkedések hatásaira és fenntarthatóságával kapcsolatos szempontokra. Rosalsky (2022) tanulmányával összhangban ugyanakkor az érintett országokban – például Magyarországon az üzemanyagok terén 2022 decemberében – a kialakult hiányból adódóan megkezdődött az árszabályozó lépések kivezetése.

Jelen elemzés egy nagyobb kutatás első lépésének tekinthető. Eredményeképpen megállapítható volt, hogy a különböző nem jegybanki lépések keveréke más lefutású és kilengésű inflációs ciklussal jár együtt az EU tagállamaiban. Az is megállapítható, hogy ezek a lépések éves időtávban sem szüntették meg a túlzott mértékű inflációt sem az euróövezetben, sem azon kívül (bár az is tény, hogy részben a céljuk sem az infláció csökkentése, hanem az infláció gazdasági-társadalmi hatásainak enyhítése lehetett), ami megerősíti Cristiano és Fitzgerald (2000) megállapításait arra vonatkozóan, hogy az infláció megfékezése nem lehetséges fiskális eszközökkel, hanem a nagyon erős középtávú jegybanki elköteleződés függvénye. A kutatás kiterjeszhető mind időben, mind pedig földrajzi szempontból. Hozzáadott érték lehet kutatási szempontból az egyes országok által választott intézkedések hatásának és hatékonyságának visszamérése, illetve annak meghatározása, hogy az egyes országok által követett stratégiák mennyiben magyarázhatók az adott nemzetgazdaság strukturális adottságaival, energetikai függésének mértékével, az orosz energiahordozókra való ráutaltságával, illetve egyéb tényezőkkel.

Szakirodalmi hivatkozások

- Adrian, T. (2022). Interest Rate Increases, Volatile Markets Signal Rising Financial Stability Risks. *IMF Blog*. Letöltés dátuma: 2022. 11. 27. <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/10/11/interest-rate-increases-volatile-markets-signal-rising-financial-stability-risks>
- Anstey, C. (2022). Fed Policy Poses Biggest Near-Term Risk to US Economy, Krugman Says. *Bloomberg*. Letöltés dátuma: 2022. 11. 27. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-24/krugman-warns-fed-policy-poses-biggest-danger-to-the-us-economy?leadSource=uverify%20wall>
- Balatoni, A. (2022). *Arsapkák és infláció: mit üzen a múlt és mit mutat a jelen?* MNB szakmai cikk. [balatoni-andras-arsapkak-es-inflacio-mit-uzen-a-mult-es-mit-mutat-a-jelen.pdf](https://www.mnb.hu/balatoni-andras-arsapkak-es-inflacio-mit-uzen-a-mult-es-mit-mutat-a-jelen.pdf) (mnb.hu)
- Bernanke, B. S. (2022). Inflation Expectations: Determinants and Consequence – Keynote, Ben Bernanke, “Inflation Expectations and Monetary Policy”. *NBER*. <https://www.nber.org/lecture/2022-inflation-expectations-determinants-and-consequence-keynote-ben-bernanke-inflation-expectations>
- BIS (2022). *Annual Economic Report*. June. <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2022e.pdf>
- Bonatti, L., Fracasso, A., & Tamborini, R. (2022). *What to expect from inflation expectations: theory, empirics and policy issues*. Publication for the committee on Economic and Monetary Affairs, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament.
- Borio, C., Lombardi, M., Yetman, J., Zakrajšek, E. (2023). The two-regime view of inflation. March 2023. *BIS Papers*, No. 133 <https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap133.pdf>
- Chen, J., Espinoza, R., Goncalves, C., Gudmundsson, T., Hengge, M., Jakab, Z., & Linde, J. (2022). Effective Fiscal-Monetary Interactions in Severe Recessions. *IMF Working Paper* WP/22/170. September 2022. <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/001/2022/170/article-A000-en.xml?rskey=sxx8uF&result=8>
- Coibon, O., Gorodnichenko, Y., & Ropele, T. (2020). Inflation Expectations and Firm Decisions: New Causal Evidence. *Quarterly Journal of Economics*, 135, 165–219.
- Cristiano, L. J., & Fitzgerald, T. J. (2000). Understanding the Fiscal Theory of the Price Level. *NBER Working Papers*, No. 7668. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w7668/w7668.pdf
- Czeczeli, V., Kolozsi, P., Kutasi, G., & Marton, Á. (2020). Gazdasági kitettség és válságállóság exogén sokk esetén: A Covid–19-járvány rövid távú gazdasági hatása az EU-ban. *Pénzügyi Szemle*, 65(3), 323–349. https://doi.org/10.35551/PSZ_2020_3_1
- Dario, C., Conlisk, S., Iacoviello, M., & Penn, M. (2022). The Effect of the War in Ukraine on Global Activity and Inflation. *FEDS Notes*. Washington: Board of Governors of the Federal Reserve System, May 27, 2022, <https://doi.org/10.17016/2380-7172.3141>
- Duval, R., Oikonomou, M., & Tavares, M. (2022). Tight Jobs Market Is a Boon for Workers But Could Add To Inflation Risks. *IMF Blog*. Letöltés dátuma: 2022. 11. 27. <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/03/31/tight-jobs-market-is-a-boon-for-workers-but-could-add-to-inflation-risks>
- European Commission (2022). European Economic Forecast. Summer 2022. *Institutional Paper*, No. 183. Letöltés dátuma: 2023.03.17. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2022-07/ip183_en.pdf
- Friedman, M., & Schwartz, A. J. (1963). *A Monetary History of the United States, 1867-1960*. Princeton University Press. *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/j.ctt7slvp>. Accessed 27 Nov. 2022.
- Gerlaki, B., & Bókay, M. (2022). A kiugró élelmiszerinfláció a gyengülő árfolyam és a rendkívüli mértékű aszály eredménye. *Portfolio.hu* Letöltés dátuma: 2023.03.05. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20221221/gfm-a-kiugro-elelmiszerinflacio-a-gyengulo-arfolyam-es-a-rendkivulimerteku-aszaly-eredmenye-586384>
- Haidari, Y., & Nolan, G. (2022). Sentiment, Uncertainty and Household’s Inflation Expectations. *Reserve Bank of Australia*. <https://www.rba.gov.au/publications/bulletin/2022/sep/pdf/sentiment-uncertainty-and-households-inflation-expectations.pdf>

- IMF (2023). *World Economic Outlook*. Update. January 2023. <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WEO/2023/Update/January/English/text.ashx>
- Lagarde, C. (2022). *Monetary policy in a high inflation environment: commitment and clarity*. ECB. Letöltés dátuma: 2022. 11. 27. https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2022/html/ecb.sp221104_1~8be9a4f4c1.en.html
- Lepetit, A., & Fuentes-Albero, C. (2021). *The Limited Power of Monetary Policy in a Pandemic*. BIS. <https://www.bis.org/events/caaconf2021/USA.pdf>
- Lepetit, A., & Fuentes-Albero, C. (2022). The limited power of monetary policy in a pandemic. *European Economic Review*, 147. doi:<https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2022.104168>
- Lopez, J. A., Mitchener, K. J. (2018). Uncertainty and Hyperinflation: European Inflation Dynamics after World War I. *Federal Reserve Bank of San Francisco Working Paper* 2018-06. <https://doi.org/10.24148/wp2018-06>
- Matolcsy, Gy. (2022). Új fenntartható közgazdaság (tézisek). In: Baksay, G., Matolcsy, G., & Virág, B. (szerk.): *Új közgazdaságtan a fenntarthatóságért*. Magyar Nemzeti Bank, Budapest, pp. 10–18 <https://www.mnb.hu/web/sw/static/file/az-uj-fenntarthato-kozgazdasagtan-hun.pdf>
- Mester, L. (2022). *The Role of Inflation Expectations in Monetary Policymaking: A Practitioner's Perspective*. Federal Reserve Bank of Cleveland.
- Pinshi, C. P. (2020). Monetary policy, Uncertainty and COVID-19. *Munich Personal RePEc Archive* (MPRA Paper) No. 104062. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/104062/8/MPRA_paper_104062.pdf
- Rogoff, K. (2022). *The long-lasting economic shock of war*. IMF. Letöltés dátuma: 2022. 11. 27. <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2022/03/the-long-lasting-economic-shock-of-war>.
- Rosalsky, G. (2022). *Price Controls, Black Markets, And Skimpflation: The WWII Battle Against Inflation*. National Public Radio. Letöltés dátuma: 2022. 08. 24. <https://www.npr.org/sections/money/2022/02/08/1078035048/price-controls-black-markets-and-skimpflation-the-wwii-battle-against-inflation>
- Ross, S. (2021). *How to Control Stagflation*. Investopedia. Letöltés dátuma: 2022. 08. 24. <https://www.investopedia.com/ask/answers/040615/what-actions-or-policies-can-government-agency-take-counteract-and-end-stagflation-economy.asp>
- Sgaravatti, G., Tagliapietra, S., Trasi, C., & Zachmann, G. (2021). *National policies to shield consumers from rising energy prices*. Bruegel Datasets, Utolsó frissítés: 2023. 03. 24. Letöltés dátuma: 2023. 03. 28. <https://www.bruegel.org/dataset/national-policies-shield-consumers-rising-energy-prices>
- Suyker, W. (2022). *Inflation and counter-inflation policy measures: the case of the Netherlands. November*. IMK Study No. 83-1, November, Hans-Böckler-Stiftung https://www.imk-boeckler.de/de/faust-detail.htm?sync_id=HBS-008471
- Totonchi, J. (2011). *Macroeconomic Theories of Inflation*. IPEDR vol.4. IACSIT Press. Singapore.

A kutatási adatbázist alkotó újságcikkek

- 24.hu (2022). *A bolgár kormány áfacsökkentést és áfaelengedést jelentett be az infláció miatt*. Május 18. <https://24.hu/fn/gazdasag/2022/05/18/a-bolgar-kormany-afacsokkentest-es-afaelengedest-jelentett-be-az-inflacio-miatt/>
- Adó Online (2022). *Különadót vet ki a kormány az „extraprofitra”*. Május 25. <https://ado.hu/ado/kulonadot-vet-ki-a-kormany-a-nagy-cegekre/>
- Agroberichten Buitenland (2023). *0% VAT on bread and flour in Bulgaria extended until end of 2023*. Március 2. <https://www.agroberichtenbuitenland.nl/actueel/nieuws/2023/03/02/0-vat-on-bread-and-flour-in-bulgaria-extended-until-end-of-2023>
- Amaro, S. (2022). *Greeks fear another recession, just four years after the country exited its controversial bailout*. CNBC.com. Június 24. <https://www.cnbc.com/2022/06/24/greeks-worry-about-a-potential-recession-but-analysts-arent-worried-.html>
- Andersson, J., & Tippmann, C. (2022) *Who benefitted from the gasoline tax cut in Sweden?* Stockholm School of Economics. Szeptember 2. <https://www.hhs.se/en/about-us/news/site-publications/publications/2022/who-benefitted-from-the-gasoline-tax-cut-in-sweden/>
- Archyde (2022). *Check for €225 for your heating oil: here are the conditions for receiving it*. Június 25. <https://www.archyde.com/check-for-e225-for-your-heating-oil-here-are-the-conditions-for-receiving-it/>
- Asquith, R. (2022). *12% September inflation prompts Federal Budget to make energy VAT cut permanent*. vatcalc.com. Október 13. <https://www.vatcalc.com/belgium/belgium-domestic-heating-vat-cut-to-6-permanent/>
- Asquith, R. (2022). *VAT cuts on energy & food as inflation hits record 9.1% August*. VatCalc, Szeptember 20. <https://www.vatcalc.com/eu/vat-cuts-on-energy-food-as-inflation-hits-record-9-1-august-2022/>
- BBC (2022). *Fuel prices: Cut in excise duty comes into effect in Ireland*. BBC News. Március 10. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60690196>
- BBC (2022). *Ireland extends lower VAT rate for hospitality sector*. BBC News. Május 10. <https://www.bbc.com/news/articles/c871k8d25y6o>
- Bene, B. (2022). *Czech Republic Introduces Price Cap on Gas and Electricity*. *Hungary Today*. Szeptember 14. <https://hungarytoday.hu/czech-republic-introduces-price-cap-on-gas-and-electricity/>
- bm.dk (2022). *Lovforslag om kompensation for stigende energipriser er nu vedtaget*. Szeptember 8. <https://bm.dk/nyheder-presse/pressemeddelelser/2022/09/lovforslag-om-kompensation-for-stigende-energipriser-er-nu-vedtaget/>
- bnr.bg (2022). *Румъния въведе таван на цените на тока и газа*. Március 19. <https://bnr.bg/varna/post/101618441>
- Brent, T. (2022). *What will (likely) be included in France's July spending power law*. The Connexion, Június 28. <https://www.connexionfrance.com/article/French-news/What-will-likely-be-included-in-France-s-July-spending-power-law>
- budjetti.vm.fi (2022) *Talousarvioesitys 2023*. -<https://budjetti.vm.fi/index/sisalto.jsp?year=2023&lang=fi&maindoc=/2023/tae/hallituksenEsitys/hallituksenEsitys.xml&opennode=0:1:3:13>
- Bundesministerium der Finanzen (2022). *Belastungen durch die kalte Progression vermeiden*, <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Schlaglichter/Entlastungen/inflationsausgleichsgesetz.html>
- Business Standard (2022). *Austrian government presents package with measures to cushion inflation*. *Business Standard*, June 14. https://www.business-standard.com/article/international/austrian-government-presents-package-with-measures-to-cushion-inflation-122061400503_1.html

- Business Times (2022). *Italy has US\$14.5b firepower for anti-inflation package*. Július 26. <https://www.businesstimes.com.sg/government-economy/italy-has-us145b-firepower-for-anti-inflation-package>
- Camposeo, M. (2022). *The Ministry of Housing is contradicting itself, says Fabio Spirinelli*. RTL Today. November 4. <https://today.rtl.lu/news/luxembourg/a/1987500.html>
- Caragher, J. (2022). *Bulgaria cuts VAT on heating and bread to combat 15.6% inflation*. vatcalc.com. Július 6. <https://www.vatcalc.com/bulgaria/bulgaria-cuts-vat-on-heating-and-bread-to-combat-15-6-inflation/>
- Charrel, M. (2023). *Malta has one of the lowest inflation rates in the eurozone*. *Le Monde*. Január 3. https://www.lemonde.fr/en/economy/article/2023/01/03/malta-has-one-of-the-lowest-inflation-rates-in-the-eurozone_6010084_19.html
- Chini, M. (2022). *VAT on electricity and gas will likely remain at 6% for winter*. *The Brussels Times*. Május 10. <https://www.brusselstimes.com/223695/vat-on-electricity-and-gas-will-likely-remain-at-6-for-winter>
- Corbeau, A-S., & Merz, A-K. (2023). *Understanding Germany's Gas Price Brake: Balancing Fast Relief and Complex Politics*, *Center on Global Energy Policy*. Február. <https://www.energypolicy.columbia.edu/publications/understanding-germanys-gas-price-brake-balancing-fast-relief-and-complex-politics/>
- Countryeconomy.com (2023). *The national minimum wage increase in Cyprus*. <https://countryeconomy.com/national-minimum-wage/cyprus>
- Cyprus Mail (2022). *Government to continue support measures amid rising inflation, Fin Min says*. Május 13. <https://cyprus-mail.com/2022/05/13/government-to-continue-support-measures-amid-rising-inflation-fin-min-says/>
- Cyprus Mail (2022). *In principle agreement to windfall taxes for energy companies*. November 15. <https://cyprus-mail.com/2022/11/15/in-principle-agreement-to-windfall-taxes-for-energy-companies/>
- Derewenda, F. (2023). *Croatia passes new energy price cap as Petrol plans to protest*, *Ceenergy News*. Január 10. <https://ceenergynews.com/oil-gas/croatia-passes-new-energy-price-cap-as-petrol-plans-to-protest/>
- Duarte, V. (2022). *Portugal: 2022 budget and measures in response to the war in Ukraine*. *Caixa Bank*. Május 12. <https://www.caixabankresearch.com/en/economics-markets/public-sector/portugal-2022-budget-and-measures-response-war-ukraine>
- economie (2022). *Octroi d'une allocation de 300 euros pour les ménages se chauffant au gasoil de chauffage ou au propane en vrac*. <https://economie.fgov.be/fr/themes/energie/prix-de-lenergie/mesures-gouvernementales-et/octroi-dune-allocation-de-300>
- economie (2022). *Prämie von 250 Euro für Haushalte, die mit Pellets in loser Schüttung heize*. <https://economie.fgov.be/de/themen/energie/energiepreise/regierungsmassnahmen-und/praemie-von-250-euro-fuer>
- economie (2023). *Réduction d'accises pour limiter la hausse des prix des carburants routiers*. Február 1. <https://economie.fgov.be/fr/themes/energie/prix-de-lenergie/mesures-gouvernementales-et/reduction-daccises-pour>
- English.news.cn (2022). *Belgium adopts new measures to counter sky-high energy prices*. Szeptember 16. <https://english.news.cn/20220917/68319192608e49e0abffad610660e96e/c.html>
- Erdo.ro (2022). *Jövöre is folyósítják kéthavonta a 250 lejés élelmiszersegélyt*. December 8. <https://www.erdo.ro/romania/2022/12/jovore-is-folyositjak-kethavonta-a-250-lejes-elelmiszersegelyt>
- Euronews (2022). *Dutch government to impose price cap on energy*. Szeptember 19. <https://www.euronews.com/next/2022/09/19/netherlands-energy-government>
- Fitch Ratings (2022). *Fitch Affirms Luxembourg at 'AAA'; Outlook Stable*. Július 15. <https://www.fitchratings.com/research/sovereigns/fitch-affirms-luxembourg-at-aaa-outlook-stable-15-07-2022>

- france24 (2022). *French MPs approve 20 billion-euro package to help with soaring inflation*. Augusztus 4. <https://www.france24.com/en/france/20220804-french-mps-approve-20-billion-euro-package-to-help-with-soaring-inflation>
- Fuster, A. I. J. (2022). *The gas cap in Spain under examination*, CaixaBank. Szeptember 14. <https://www.caixabankresearch.com/en/economics-markets/commodities/gas-cap-spain-under-examination>
- Gadócz, Gy. (2022). *Bulgária egy évre eltörli a kenyér és a liszt áfáját*. Agroforum. Július 10. <https://agroforum.hu/agrarhitek/agrargazdasag/bulgaria-egy-evre-eltorli-a-kenyer-es-a-liszt-afajat/>
- Gouvernement (2022). *Xavier Bettel, Yuriko Backes and Franz Fayot presented the 'Solidaritèitspak' measures to the members of the Special Tripartite Committee*. Április 20. https://gouvernement.lu/en/actualites/toutes_actualites/communiqués/2022/04-avril/20-solidariteitspak.html
- Government of the Netherlands (2022). *Package of measures to cushion the impact of rising energy prices and inflation*. Március 21. <https://www.government.nl/latest/news/2022/03/21/measures-to-cushion-impact-of-rising-energy-prices-and-inflation>
- Guichet.lu (2022). *Maximum prices for oil and petroleum products*. <https://guichet.public.lu/en/outils/prix-prod-petrol.html>
- Holland hírek (2022). *Holland nemzeti bank: Idénre 8,7% infláció, jövőre recesszió és 10,8 százalék?* Június 13. <https://hollandhitek.nl/hosszan-tarto-inflacio-hollandiaban/>
- Jattoni Dall'Asén, M. (2022). *Bonus 150 euro, a novembre per dipendenti, pensionati e autonomi: chi ne ha diritto*. L'Economia. Szeptember 16. https://www.corriere.it/economia/finanza/22-settembre_16/bonus-150-euro-novembre-dipendenti-pensionati-autonomi-chi-ne-ha-diritto-35e7bf38-35bc-11ed-a61e-565e99394797.shtml
- Kabelka, L. (2022). *Austrian sets out bigger than expected anti-inflation aid package*. Euroactiv. Június 15. https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/austrian-sets-out-bigger-than-expected-anti-inflation-aid-package/
- Keep Talking Greece (2023). *No plans for another "Fuel Pass" subsidy at present, says Minister*. Január 30. <https://www.keeptalkinggreece.com/2023/01/30/fuel-pass-greece/>
- Kiss, B. (2022). *Infláció: hatalmas támogatási csomagot jelentett be a kormány Szlovákiában*. Infostart. Április 22. <https://infostart.hu/tudositoink/2022/04/22/inflacio-hatalmas-tamogatasi-csomagot-jelentett-be-a-kormany-szlovakiaiban>
- Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet (2022). *Yderligere en milliard kroner til øget varmeghjælp*. Március 30. <https://kefm.dk/aktuelt/nyheder/2022/mar/over-en-milliard-kroner-til-oeget-varmeghjælp>
- KNEWS (2022). *Electricity subsidies extended to February 2023*. December 21. <https://knews.kathimerini.com.cy/en/news/electricity-subsidies-extended-to-february-2023>
- Kriseinformation.dk (2022). *Topic: Energy crisis*. <https://en.kriseinformation.dk/energy>
- Kutasi, G. (2023) *Meddig nőnek még az árak?* növekedés.hu. február 23. <https://novekedes.hu/mag/meddig-nonek-meg-az-arak>
- L'Economia (2022). *Bollette, via libera ai sostegni: 5,5 miliardi contro il caro energia*. Április 21. https://www.corriere.it/economia/consumi/22_aprile_21/bollette-via-libera-sostegni-55-miliardi-contro-caro-energia-452551a4-c190-11ec-b24b-141a4aa112a9.shtml
- L'Economia (2022). *Il bonus da 200 euro varato da Draghi e tutte le misure del Decreto Aiuti 2022*. Május 2. <https://www.corriere.it/economia/aziende/cards/bonus-sociale-retroattivo-taglio-accise-fino-all-8-luglio-200-euro-redditi-bassi-cosa-c-decreto-aiuti/superbonus-110percento-le-villette-valido-fino-30-settembre.shtml>
- La Moncloa (2022). *The Government of Spain has approved the new measures to alleviate inflation and protect the most vulnerable groups*. Council of Ministers. December 27. https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/councilministers/Paginas/2022/20221227_council.aspx

- Lambert, Y. (2022). *Government to extend fuel rebate for a month*. Luxembourg Times. Július 23. <https://www.luxtimes.lu/en/luxembourg/government-to-extend-fuel-rebate-for-a-month-62dbe5e5de135b92366ba48f>
- Le Soir (2022). *Energie: voici les mesures du gouvernement pour faire face à la hausse du prix de l'électricité*. Március 15. <https://www.lesoir.be/429981/article/2022-03-15/energie-voici-les-mesures-du-gouvernement-pour-faire-face-la-hausse-du-prix-de>
- Ledent, P. (2022). *Belgium: Who will pay the inflation bill?* ING.com. Július 12. <https://think.ing.com/articles/belgium-who-will-pay-the-inflation-bill/>
- Lusa (2022). *Portugal: President countersigns family support measures*. Lusa. Szeptember 5. <https://www.lusa.pt/article/39342251/portuga-president-countersigns-family-support-measures>
- Ma.hu (2022). *Hiteltörlesztési moratóriumot vezet be a román kormány*. Június 30. http://www.ma.hu/kulfold/377725/Hiteltorlesztési_moratoriumot_vezet_be_a_roman_kormany
- macaubusiness.com (2022). *Italy to use 14-bn-euro boost for new inflation aid*. Július 27. <https://www.macaubusiness.com/italy-to-use-14-bn-euro-boost-for-new-inflation-aid/>
- Magyarország Kormánya (2022). *A rezsicsökkentés továbbra is védi a magyar családokat – Elkészült a rezsicsökkentés új szabályozása*. Július 21. <https://kormany.hu/hirek/a-rezsicsokkentés-tovabbra-is-vedi-a-magyar-csaladokat-elkeszult-a-rezsicsokkentés-új-szabalyozasa>
- Magyarország Kormánya (2022). *Élelmiszerár-stop – meghosszabbítva 2023*. <https://kormany.hu/arstop>
- Magyarország Kormánya, (2023). *20 intézkedés az infláció ellen, a munkahelyek és a családok védelmében*, Magyarország Kormánya. Február 27. <https://kormany.hu/hirek/20-intezkedes-az-inflacio-ellen-a-munkahelyek-es-a-csaladok-vedelmében>
- Manison, L. (2022). *Inflation crisis: Does the government grasp the gravity of the situation?* Cyprus Mail. Június 26. <https://cyprus-mail.com/2022/06/26/inflation-crisis-does-the-government-grasp-the-gravity-of-the-situation/>
- Marosa (2022). *Croatia: VAT rate reduction to combat inflation, Croatia reduces VAT rates on energy and some other basic products as from April 2022*. Március 14. <https://marosavat.com/croatia-vat-rate-reduction/>
- Maszol.ro (2022). *Folyósították a szociális utalványok harmadik, 250 lej értékű részletét*. Október 24. <https://maszol.ro/belfold/Folyositottak-a-szocialis-utalvanyok-harmadik-250-lej-erteku-reszletet>
- minfin.bg (2022). *Съветът на ЕС разреши на България да увеличи минималния праг за прецесурация по ДДС на 100 000 лв*. November 17. <https://www.minfin.bg/bg/news/12017>
- Napi.hu (2022). *Kormányzati támogatásra szorulnak a francia háztartások*. Július 23. <https://www.napi.hu/nemzetkozi-gazdasag/franciaorszag-segely-valsag-energia-inflacio-macron.756671.html>
- Németh, V. (2022). *Az infláció mérséklésére hozott intézkedések Magyarországon*. Oeconomus. Június. <https://www.oeconomus.hu/irasok/az-inflacio-merseklesere-hozott-intezkedések-magyarországon/>
- Nikolov, K. (2022). *Bulgaria adopts large-scale measures to tackle record inflation*. Euractiv.com. Május 19. https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/bulgaria-adopts-large-scale-measures-to-tackle-record-inflation/
- Palkó, I. (2022). *Itt a legújabb ársapka: több tízezer új hitelre vonatkozik mától a kamatstop*. Portfolio. November 15. <https://www.portfolio.hu/bank/20221115/itt-a-legujabb-arsapka-tobb-tizezer-uj-hitelre-vonatkozik-matol-a-kamatstop-578920#>
- Pengrattana, K. (2022). *Finland “Down a Degree” campaign for saving energy has started*. Október 12. <https://scandasia.com/finland-down-a-degree-campaign-for-saving-energy-has-started/>
- Pénzcentrum (2022). *Meglépte a kormány: élelmiszerjegyet vezetnek be Romániában a rászorulóknak*. Május 9. <https://www.penzcentrum.hu/vasarlas/20220509/meglepte-a-kormany-elelmiszerjegyet-vezetnek-be-romaniaban-a-raszoruloknak-1124706>

- Portfolio (2022). *Az olaszok pénztárcáját is rosszul érinti az infláció*. Július 2. <https://www.portfolio.hu/global/20220702/az-olaszok-penztarcajat-is-rosszul-erinti-az-inflacio-553961>
- Portfolio (2022). *Megjött a rendelet az élelmiszerár stopról, így csökken a 6 termék ára*. Január 14. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220114/megjott-a-rendelet-az-elelmiszerar-stoprol-igy-csokken-a-6-termek-ara-521238>
- Portfolio (2022). *Nincs megállás a drágulásban, elszállt a román infláció*. Július 12. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220712/nincs-megallas-a-dragulasban-elszallt-a-roman-inflacio-555813>
- Portfolio (2022). *Sokaknak ma véget ér a 480-as benzin – Itt vannak a legfontosabb információk az üzemanyagár-stop módosításáról*. Július 30. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220730/sokaknak-ma-veget-er-a-480-as-benzin-itt-vannak-a-legfontosabb-informaciok-az-uzemanyag-ar-stop-modositasarol-558797>
- Rácz, G. (2022). *Kormányzati támogatásra szorulnak a francia háztartások*. Napi.hu. Július 23. <https://www.napi.hu/nemzetkozi-gazdasag/franciaorszag-segely-valsag-energia-inflacio-macron.756671.html>
- Rafenberg, M. (2022). To combat inflation, Greek government forces supermarkets to reduce prices on basic products. *Le Monde*. November 3. https://www.lemonde.fr/en/economy/article/2022/11/03/to-combat-inflation-greek-government-forces-supermarkets-to-reduce-prices-on-basic-products_6002804_19.html
- Rafenberg, M. (2022.) Greece increases minimum wage, battling inflation and social unrest. *Le Monde*. Május 2. https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/05/02/greece-increases-minimum-wage-battling-inflation-and-social-unrest_5982251_4.html
- Rahandusministeerium, (2022). *Riigikogu võttis vastu 2023. aasta riigieelarve, mille fookuses on inimene. Raganusministeerium*. December 7. <https://www.fin.ee/uudised/riigikogu-vottis-vastu-2023-aasta-riigieelarve-mille-fookuses-inimene>
- Real Greek Experiences (2022). *Fuel Pass 2: How to get the new Fuel Pass in Greece*. Augusztus 10. <https://realgreekexperiences.com/fuel-pass-2-greece>
- Reuters (2022). *Dutch government expects to spend \$23 billion on energy price cap*. Október 4. <https://www.reuters.com/business/energy/dutch-government-expects-spend-23-bln-energy-price-cap-2022-10-04/>
- Reuters (2022). *Factbox: Europe's efforts to shield households from soaring energy costs*. Május 26. <https://www.reuters.com/business/energy/europes-efforts-shield-households-energy-cost-spike-2022-03-21/>
- Reuters (2022). *Greece extends energy bill subsidies ahead of 'winter battle'*. Szeptember 21. <https://www.reuters.com/business/energy/greece-extends-energy-bill-subsidies-ahead-winter-battle-2022-09-21/>
- Reuters (2022). *Greece to tax power firms on windfall profits from higher gas prices*. November 3. <https://www.reuters.com/business/energy/greece-tax-power-firms-windfall-profits-higher-gas-prices-2022-11-03/>
- Reuters (2022). *Croatia caps electricity prices to help counter rising inflation*. Szeptember 8. <https://www.reuters.com/article/croatia-government-measures-idUSL8N30F2V1>
- Reuters (2022). *Czech government earmarks \$7.1 bln to ease inflation, energy price shock*. Augusztus 24. <https://www.reuters.com/markets/europe/czech-government-earmarks-71-bln-ease-inflation-energy-price-shock-2022-08-24/>
- Reuters (2022). *Czech lawmakers approve windfall tax on energy firms, banks*. November 4. <https://www.reuters.com/world/europe/czech-lawmakers-approve-windfall-tax-energy-firms-banks-2022-11-04/>
- Rfi.fr (2022). *France reboots coal-fired power plant to boost winter electricity supplies*. November 29. <https://www.rfi.fr/en/france/20221129-france-reboots-coal-fired-power-plant-to-boost-winter-electricity-supplies>

- Rürup, B. L., Überschar, U., & Schildberg, A. (2022). *How European countries are dealing with rising inflation and energy prices*. IPS. Augusztus 3. <https://www.ips-journal.eu/topics/economy-and-ecology/how-european-countries-are-dealing-with-the-rising-inflation-6105/>
- Sansone, K. (2022). *Clear no to fuel and electricity price hikes*. Malta Today. Július 17. https://www.maltatoday.com.mt/news/data_and_surveys/117857/clear_no_to_fuel_and_electricity_price_hikes_#YzWeCnZByYp
- Shrestha, P. (2022). *Portugal's €160m scheme to support gas intensive firms receives EU approval*. Energy Live News. Június 7. <https://www.energylivenews.com/2022/06/07/portugals-e160m-scheme-to-support-gas-intensive-firms-receives-eu-approval/>
- Silva, L. (2022). *Energy crisis: Economically disadvantaged families will receive 60 euros*. Portugal.com. Március 24. <https://www.portugal.com/news/energy-crisis-economically-disadvantaged-families-will-receive-60-euros/>
- Šuvajevs, A. (2022). *What to do About Inflation?* Friedrich Ebert Stiftung. November 30. <https://www.fes.de/en/progressive-fiscal-policy/inflation/what-to-do-about-inflation/what-to-do-about-inflation-latvia>
- Süddeutsche Zeitung (2022). *So gehen europäische Länder gegen hohe Energiepreise vor*. Április 25. <https://www.sueddeutsche.de/wirtschaft/energie-so-gehen-europaeische-laender-gegen-hohe-energiepreise-vor-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-220425-99-31784>
- Teivainen, A. (2022). YLE: *Finland to ask households to save energy as of this autumn*. Helsinki Times. Augusztus 1. <https://www.helsinkitimes.fi/finland/finland-news/domestic/21960-yle-finland-to-ask-households-to-save-energy-as-of-this-autumn.html>
- The Local (2022). *French government extends fuel rebate for motorists*. Október 17. <https://www.thelocal.fr/20221017/french-government-extends-fuel-rebate-for-motorists/>
- The Local (2022). *Italy plans to scrap VAT on bread and pasta amid cost of living crisis*. Július 26. <https://www.thelocal.it/20220726/italy-to-scrap-vat-on-bread-and-pasta-amid-cost-of-living-crisis/>
- The Local (2023). *Danish government announces winter inflation help*. Február 10. <https://www.thelocal.dk/20230210/danish-government-announces-winter-inflation-help/>
- The Local (2022). *Germany unleashes money-saving measures to beat inflation*. Június 1. <https://www.thelocal.de/20220601/germany-unleashes-money-saving-measures-to-beat-inflation/>
- Tilles, D. (2022). *Polish government to withdraw anti-inflation measures due to "threats from EU"*. November 7. <https://notesfrompoland.com/2022/11/07/polish-government-to-withdraw-anti-inflation-measures-due-to-threats-from-eu/>
- Tonnellier, A. (2022). *The limits of the French government's energy price 'shield'*. *Le Monde*. November 19. https://www.lemonde.fr/en/politics/article/2022/11/19/the-limits-of-the-french-government-s-energy-price-shield_6004895_5.html
- Toussaint, T. (2022). *These things will change in Luxembourg in 2023*. RTL Today. December 28. <https://today.rtl.lu/news/luxembourg/a/2010057.html>
- Trademagazin (2023). *The Croatian government presented its new package of measures to curb price increases*. Március 15. <https://trademagazin.hu/en/a-horvat-kormany-bemutatta-az-aremelkedes-megfekezese-szolgalo-uj-intezkedescsomagjat/>
- Vella, M. (2022). *Cheap fuel stopped for superyacht scroungers*. Malta Today. Július 31. https://www.maltatoday.com.mt/news/national/118081/cheap_fuel_stopped_for_superyacht_scroungers#_YzWehHZByYp
- Verslo Zinios (2022). *Nuo metų vidurio didinamos pensijos, soc. išmokos: augimas turėtų kiek aplenkti numatomą infliaciją*. Április 13. <https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2022/04/13/nuo-metu-vidurio-didinamos-visos-pensijos-socialines-ismokos>
- vrt.be (2022). *Big fall in the price of petrol and diesel*. Március 18. <https://www.vrt.be/vrtnws/en/2022/03/18/big-fall-in-the-price-of-petrol-and-diesel/>

- Wienberg, C. (2022). Denmark Introduces Tax Cuts, Subsidies to Ease Inflation Burden. *Bloomberg*. Június 24. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-24/denmark-introduces-tax-cuts-subsidies-to-ease-inflation-burden#xj4y7vzkg>
- Xinhua (2022). *Denmark to cut electricity tax to curb energy prices*. Június 25. <https://english.news.cn/20220625/d658ba044411413aa650d17c9d353ddf/c.html>
- YLE.fi (2022). *Finland to target households with energy saving campaign*. Július 29. <https://yle.fi/news/3-12556324>
- Zammit, M. L. (2022). Fishers to get fuel subsidy due to Ukraine war impact. *Times of Malta*. Július 8. <https://timesofmalta.com/articles/view/fishermen-get-fuel-subsidy-fishing-boats.966994>